

DŮM ČP. 179 V HRADCI KRÁLOVÉ

AKTUALIZACE STAVEBNĚ HISTORICKÉHO PRŮZKUMU

Ing. arch. Václav Hájek

v Hradci Králové

18. listopadu 2018

OBSAH

ÚVOD	2
SITUACE 1:500	3
DĚJINY OBJEKTU	4
IKONOGRAFIE, MAPY A PLÁNY	6
ARCHITEKTONICKÝ ROZBOR A POPIS	16
VÝKRESY STÁVAJÍCÍHO STAVU	21
STAVEBNÍ HISTORIE	26
VÝKRESY STAVEBNĚ HISTORICKÉHO VÝVOJE	29
ARCHITEKTONICKO – PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ	33
HODNOTNÉ ARCHITEKTONICKÉ PRVKY	34
ARCHITEKTONICKÉ ZÁVADY	34
VÝKRESY ARCHITEKTONICKÉHO HODNOCENÍ	35
DOPORUČENÍ PRO OBNOVU	39
PRAMENY A LITERATURA	40
FOTODOKUMENTACE	42

ÚVOD

Stavebně historický průzkum domu čp. 179 v Tomkově ulici v Hradci Králové byl vypracován v listopadu roku 2018 jako aktualizace staršího elaborátu z roku 1998 zhotoveného Specializovaným ústavem pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze a. s. – PhDr. M. Eblem, Ing. J. Mukovou a V. Bláhou. Aktualizace byla požadována Odborem památkové péče Magistrátu města Hradce Králové, neboť předmětný dům prošel v nedávných letech zásadní stavební úpravou. Zároveň bylo pořízeno nové doplněné zaměření objektu a naskytla se tak možnost přinést nová zjištění a upřesnění stavebně historického vývoje domu.

Dům čp. 179 v Tomkově ulici v Hradci Králové je od roku 1958 veden v seznamu nemovitých kulturních památek. Bezesporně stále patří mezi památkově hodnotné objekty tvořící historické jádro města, třebaže v nedávné době dům prošel nevhodnými stavebními úpravami, které vedly k degradaci kulturní památky a částečné ztrátě těchto hodnot. Bohužel tyto úpravy rovněž výrazně snížily vypovídací schopnost objektu.

Objednavatelem průzkumu se stala majitelka objektu paní Andrea Křtínová, která připravuje jeho renovaci a přestavbu. V době zpracovávání průzkumu byl dům převážně prázdný a nevyužívaný. Objekt byl odpojen od přívodu elektrické energie. Sklepní prostory byly přístupné jen na počátku zpracovávání průzkumu.

Podkladem pro vyhodnocení objektu bylo zaměření objektu v digitální podobě dodané projektantem a již zmíněný stavebně historický průzkum z roku 1998. Z tohoto průzkumu byla použita především archivní rešerše, která je dostatečně podrobná a kompletní. V předloženém elaborátu je proto uveden pouze stručný přehled dějin objektu doplněný o některé nové údaje.

Cílem aktualizace průzkumu bylo poskytnout potřebné poznatky o tomto objektu a jejich vyhodnocení jako součást předprojektové přípravy plánované renovace a stavebních úprav budovy. Je třeba konstatovat, že i nové zaměření má určité rezervy. Vzhledem k členitosti budovy by bylo vhodné jej zpřesnit geodetickým doměřením.

Metodicky průzkum postupoval podle závazné metodiky *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*, zpracované Ing. Petrem Mackem a vydané jako příloha časopisu *Zprávy památkové péče* v roce 1997 v doplněném vydání z roku 2001, *Metodiky stavebněhistorického průzkumu*, sepsané Ing. Mgr. Janem Beránkem a Ing. Petrem Mackem v roce 2015 a dále dle *Metodiky dokumentace městských domů*, zpracované Ing. Michaellem Ryklem z roku 2015.

Průzkum svojí povahou představuje počátek poznání objektu, které je třeba prohlubovat dalšími typy průzkumů během jeho stavebních úprav. Průzkum vyjadřuje mínění zpracovatele a nemůže nahrazovat vyjádření příslušných památkových orgánů a organizací ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči.

Předložený elaborát je duševním vlastnictvím uvedených autorů. Dílo je chráněno autorským právem podle zákona č. 121/2000 Sb. Celek ani části díla nesmějí být šířeny nebo uveřejněny bez svolení autora.

v Hradci Králové, 18. listopadu 2018

Ing. arch. Václav Hájek

SITUACE 1:500

STRUČNÉ DĚJINY OBJEKTU

(Jako podklad pro přehled dějin objektu byla použita podrobná archivní rešerše PhDr. M. Ebela z roku 1998 zpracovaná pro stavebně historický průzkum domu čp. 179. Archivní prameny a plány byly znovu konfrontovány se stavbou a doplněny o některé další údaje.)

Dům čp. 179 leží v historickém jádru města v dnešní Tomkově ulici, dříve zvané Fleischbank Gasse či Řeznická ulice. Postaven byl nepochybně již ve středověku, ale dějiny domu v tomto období jsou poněkud nejasné. Lze se domnívat, že uliční čára je současná se založením města v roce 1225. Rovněž můžeme předpokládat, že dům byl v průběhu středověku postižen alespoň některými z požárů města, o kterých nás zpravují prameny i literatura¹, i když přímo o jejich následcích pro tento dům nejsme informováni. Nejspíše však byl dům opět následně obnoven.

Dějiny domu můžeme s jistotou sledovat podle písemných pramenů až od druhé třetiny 17. století. Za třicetileté války byl celý Hradec Králové značně zpustošen. K největšímu poškození města došlo v samém závěru války, kdy jej v roce 1639 obsadilo a následně vyplnilo švédské vojsko. Celý blok domů čp. 177 – 182 a čp. 193 – 195 náležel tehdy k nejzničenějším částem města. Tento osud se pravděpodobně nevyhnul ani domu čp. 179, který je tak v roce 1653 uváděn jako pustý. Jeho obnova proběhla nejspíše až v 60. či 70. letech 17. století, neboť v roce 1684 je již uváděn jako stojící.

V roce 1746 došlo k úpravě parcelní čáry. Tehdejší majitel domu Melchior Příhoda zakoupil od své sousedky z čp. 180 malou část parcely při dvorní zdi a dále část parcely při dvorku domu čp. 194. V roce 1762, během sedmileté války, bylo město vyplněno a zapáleno pruským vojskem. Při požáru celého města vyhořel i dům čp. 179, a jak ze zpráv vyplývá, byl poté jen částečně obnoven. V roce 1773 jsou v domě uváděny pouze tři pokoje a dva sklepy. Krátce před rokem 1786 byl však dům dostavěn.

Roku 1814 dům naposledy vyhořel. Podle nárůstu ceny domu při jeho prodeji v roce 1857 se zdá, že krátce před tím mohlo dojít k jistému stavebnímu zhodnocení. K drobným stavebním úpravám objektu pak také došlo zřejmě ihned po roce 1876, jak dokládá dochovaný stavební plán od hradeckého stavitele Antonína Dobrkovského. Jednalo se především o přestavbu domovní chodby a postavení nové kůlny na dvoře včetně nové ohradní zdi. Rovněž byl odstraněn půlkruhový portál v jižním průčelí a nahrazen širším vstupem opatřeným kamenným ostěním s rovným nadpražím a dvoukřídlými dveřmi.² V roce 1894 stále ještě vlastnil dům řezník a uzenář Jan Bursa³.

V roce 1911 získal dům řezník a uzenář Josef Kleiner.⁴ Stavební úpravy domu pak probíhaly i ve 20. století. V roce 1927 oznámila tehdejší majitelka domu Arnoštka Kleinerová změnu nátěru fasády na světle šedou barvu. V roce 1936 vypracoval stavitel Jaroslav Soukeník projekt na úpravu domu spočívající především ve zřízení toalety a koupelny v patře a dalších drobných úpravách v přízemí, které byly do roku 1938 realizovány. Dům patřil Arnoštku Kleinerové ještě v roce 1941.

V roce 1953 byl vyhotoven posudek na dům a jeden z bytů byl přidělen novému nájemníkovi. Ten jej však považoval za neobyvatelný. Určená komise zjistila, že vše je možné opravit, avšak byt je velmi zahmyzený.⁵ V roce 1960 byla v místě bývalého obchodu zřízena garáž, ačkoliv se již roku 1959 Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody vyjádřilo žadateli Dr. Jiřímu Horákovi negativně k odstranění kamenného ostění o

¹ Celé město vyhořelo v roce 1339, 1407 a 1586. SOLAŘ, J. J.: Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého, Praha 1870, s. 17, 70, 259-260.

² Magistrát města Hradce Králové, Archiv stavebního odboru, Stavební spis domu čp. 179.

³ DOUBEK, Zdeněk – REZKOVÁ, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009, s. 324.

⁴ DOUBEK, Zdeněk – REZKOVÁ, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009, s. 325.

⁵ DOUBEK, Zdeněk – REZKOVÁ, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009, s. 325.

rozměrech 169 x 240 cm. V roce 1993 se dům vrátil zpět do vlastnictví dědiců Kleinerových.⁶ Roku 1998 oznámil majitel Kamil Buřival stavebnímu úřadu opravu vnitřních omítek a podlah v celém objektu. Podmínkou stanoviska k těmto udržovacím pracím bylo zachování kamenných dlažeb v maximální možné míře, oprava dřevěných podlah, zachování dispozice i dveřních a okenních výplní. Ve stejném roce bylo také vydáno stavební povolení na výměnu střechy s částečným nadezděním podkrovního zdiva včetně nové stropní konstrukce v patře. Tyto stavební práce byly dokončeny v roce 1999. Během přestavby však došlo k výraznému zhoršení technického stavu severní dvorní štítové zdi a proto bylo zažádáno o povolení k jejímu novému vyzdění v tradiční cihelné technologii.⁷ V roce 2001 bylo zažádáno o prodloužení stavebního povolení. Plánovaná následná celková rekonstrukce domu však nebyla dokončena a následujícího roku byl dům dán do prodeje. Novým majitelem domu se stala v roce 2002 Renata Židková. Od této doby nebyly prováděny žádné stavební práce a dům zůstal nevyužívaný. V roce 2015 pak dům zakoupila současná majitelka Andrea Křtínová.

▲ Obr. 1: Úlomek středověké keramiky nalezený v suti uvnitř domu, který pochází pravděpodobně ze zasypu některé z kleneb, dokládá středověký původ domu.

⁶ DOUBEK, Zdeněk a REZKOVÁ, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009, s. 325.

⁷ Magistrát města Hradce Králové, Archiv stavebního odboru, Stavební spis domu čp. 179.

IKONOGRAFIE, MAPY, PLÁNY

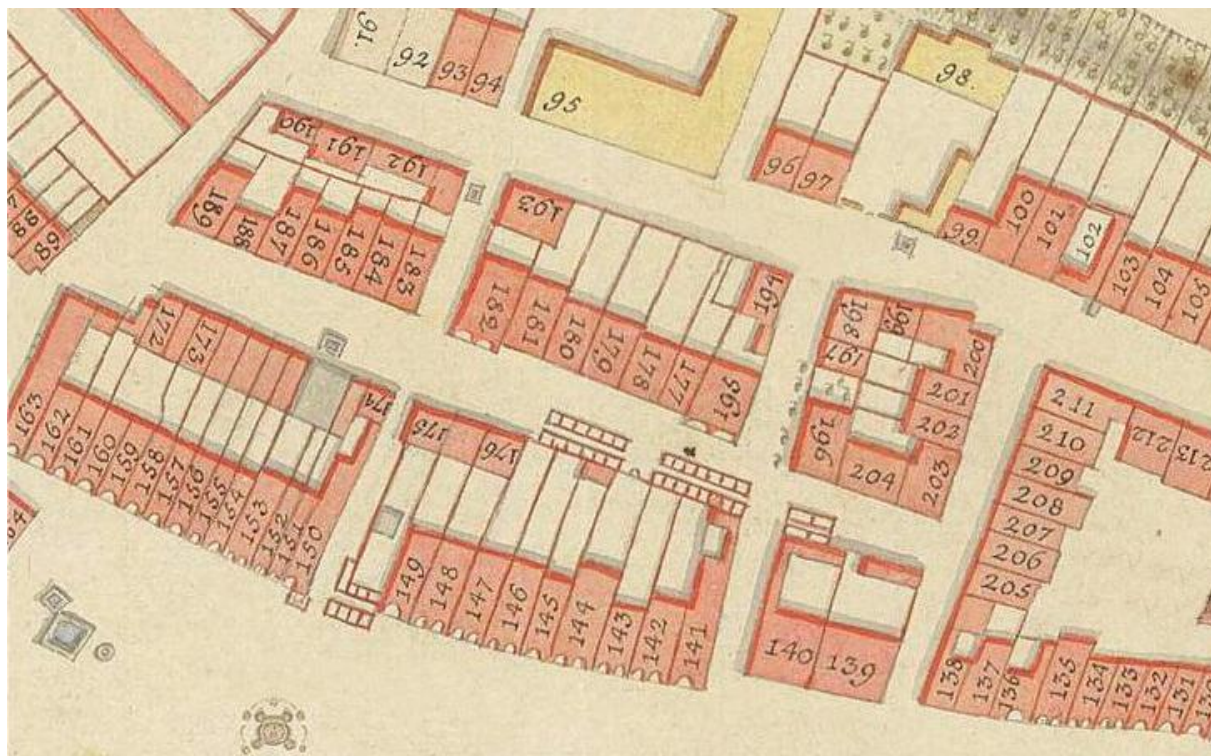
MAPY

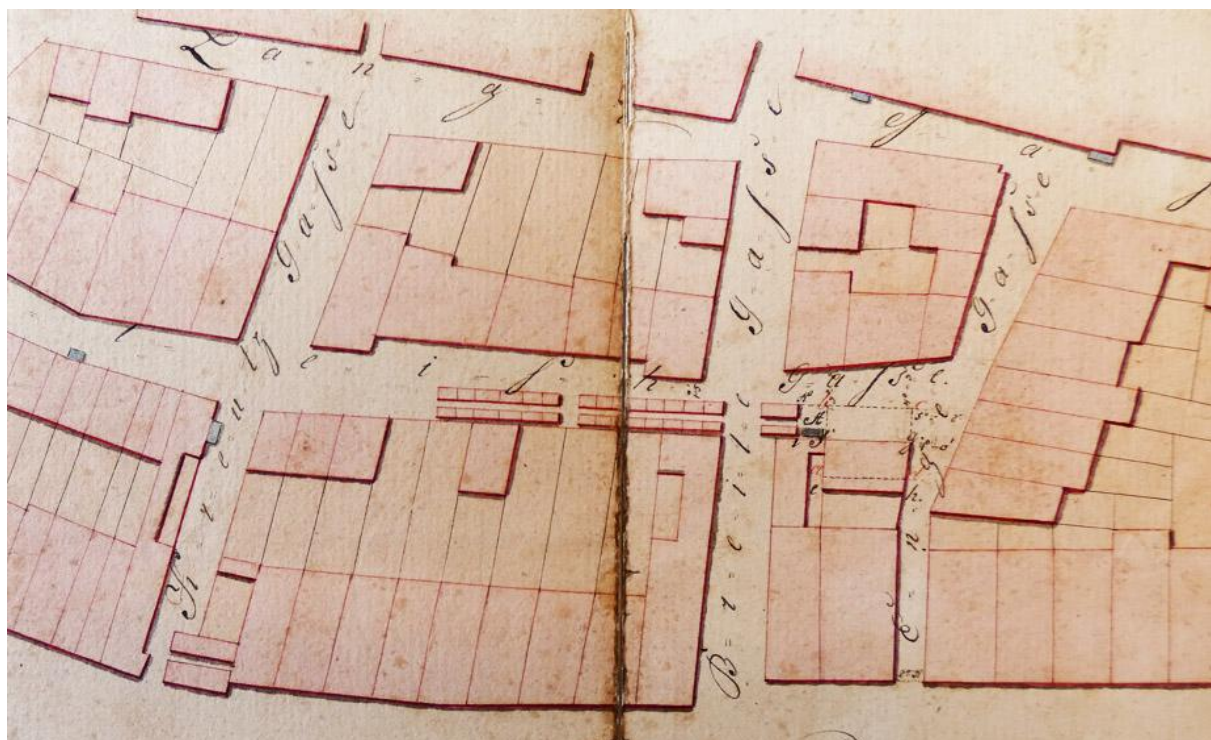
▲ Obr. 2: Výřez z raportního plánu královéhradecké pevnosti z roku 1767 (SOKA HK, AM HK, inv. č. 5037/1).

▲ Obr. 3: Výřez z raportního plánu královéhradecké pevnosti z roku 1773 (SOKA HK, AM HK, inv. č. 5038).

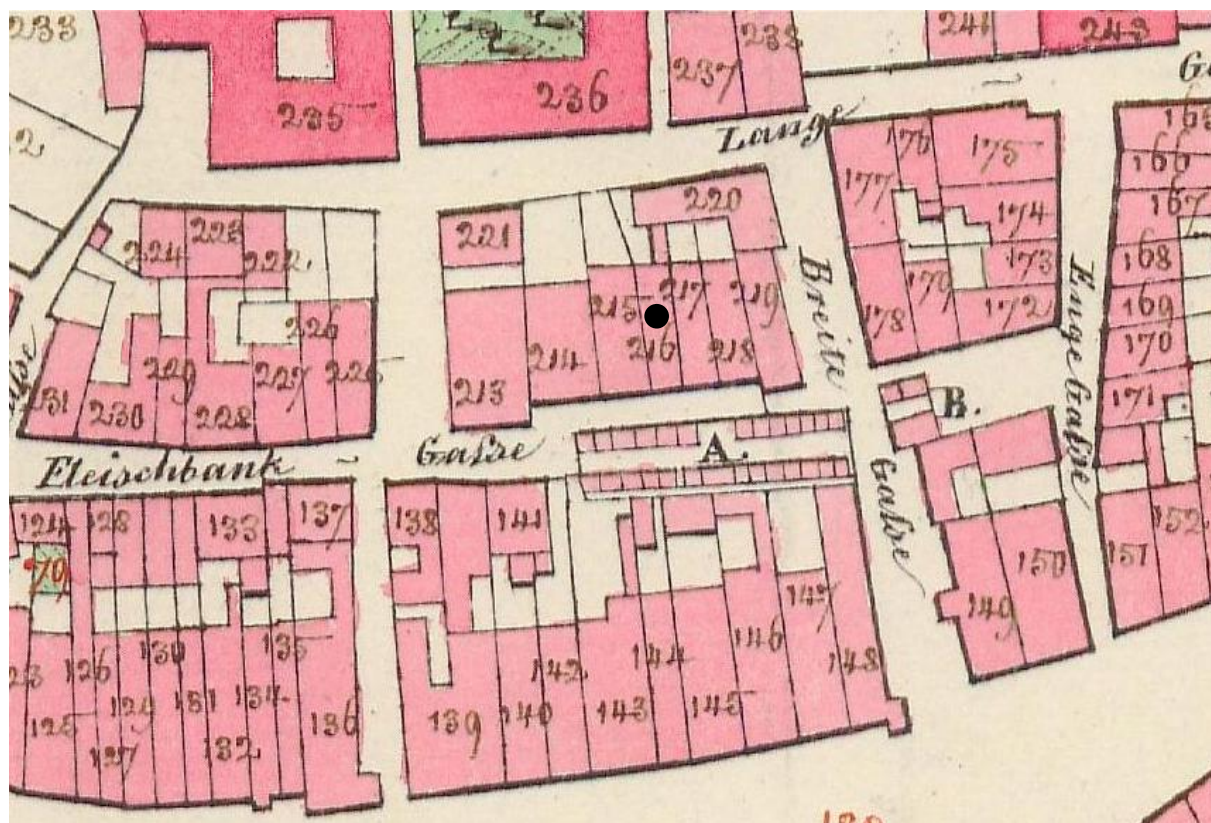

▲ Obr. 4: Výřez z blíže nedatované mapy⁸ „Králové Hradec nad Labem a Orlicij“ (Mapová sbírka PřF UK - [online]. Dostupné z: <http://digitool.is.cuni.cz/>).

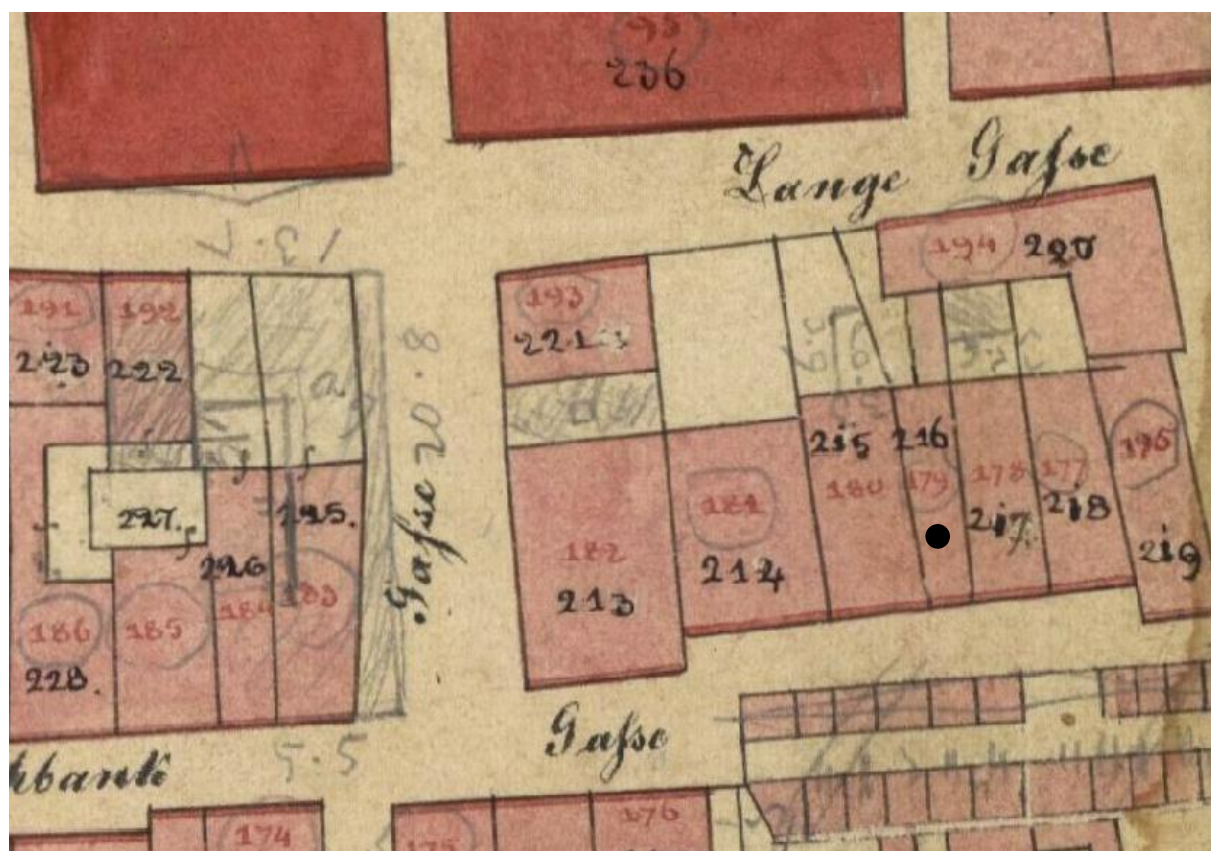

▲ Obr. 5: Výřez ze situačního plánu severní části města Hradce Králové z roku 1825 (SOKA HK, AM HK, inv. č. 5094).

⁸ Mapa vznikla pravděpodobně na přelomu 18. a 19. století či spíše na počátku 19. století. Na mapě jsou zakresleny všechny pevnostní budovy vystavěné na konci 18. století, dále je již zachyceno rozšíření biskupského semináře o sousední dům čp. 92 mezi lety 1790-1805, ale ještě zde není připojení domů čp. 93 a 94 k biskupskému semináři, ke kterému došlo v roce 1835.

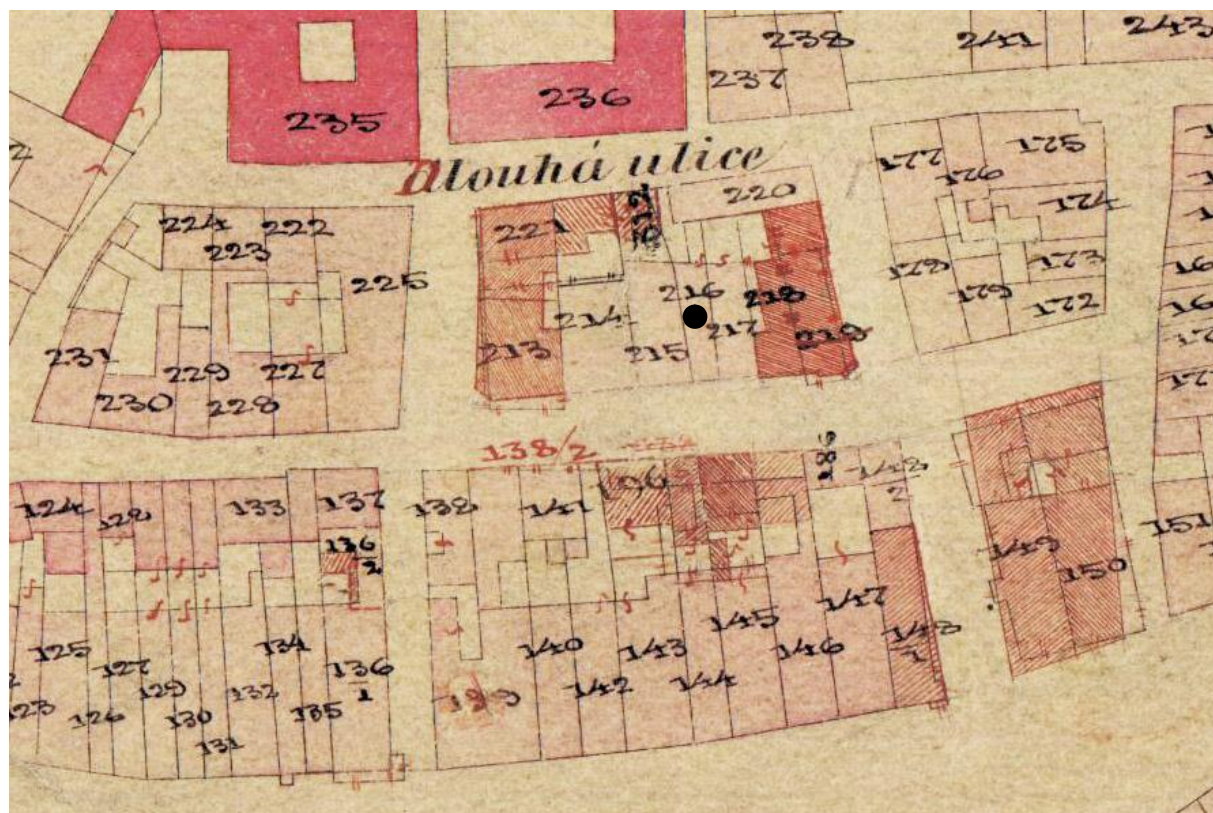
▲ Obr. 6: Výřez z Císařského otisku mapy stabilního katastru Hradce Králové z roku 1840 (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

▲ Obr. 7: Výřez z Indikační skici mapy stabilního katastru Hradce Králové z roku 1840 (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

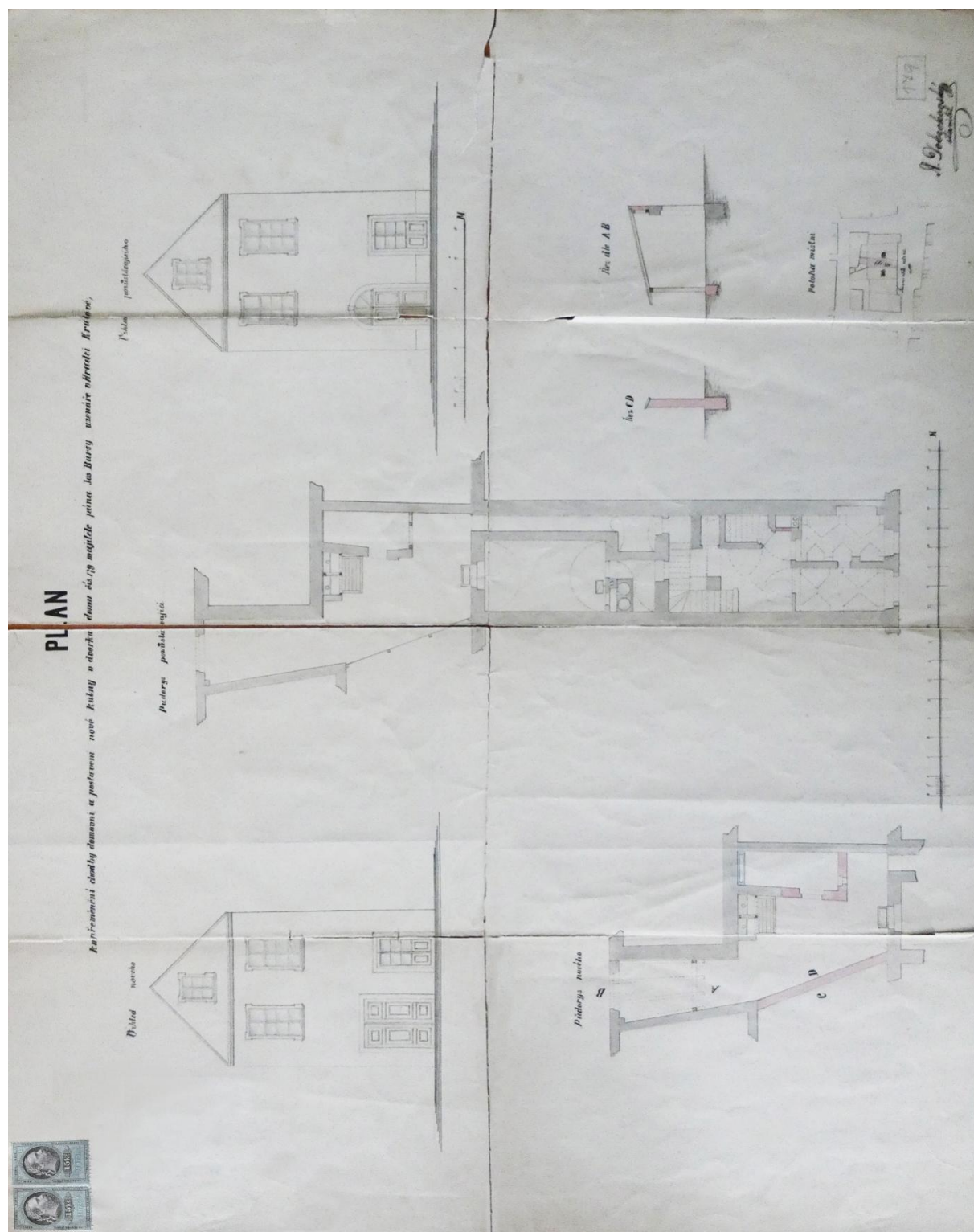

▲ Obr. 8: Výřez ze situačního plánu centra pevnostního města Hradce Králové z roku 1864 (SOKA HK, AM HK).

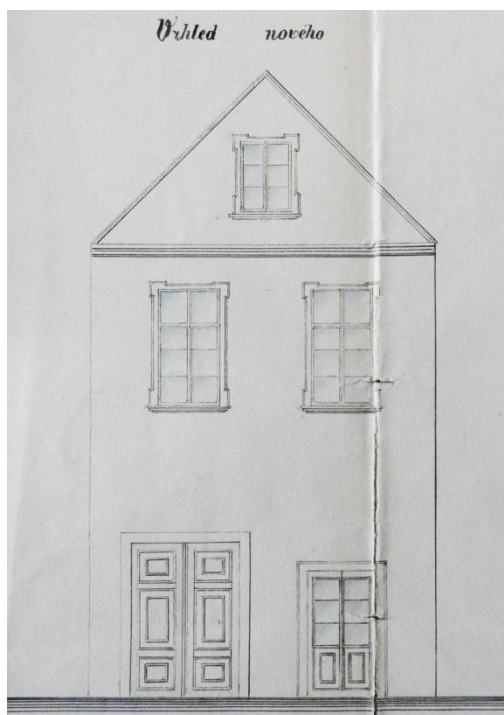
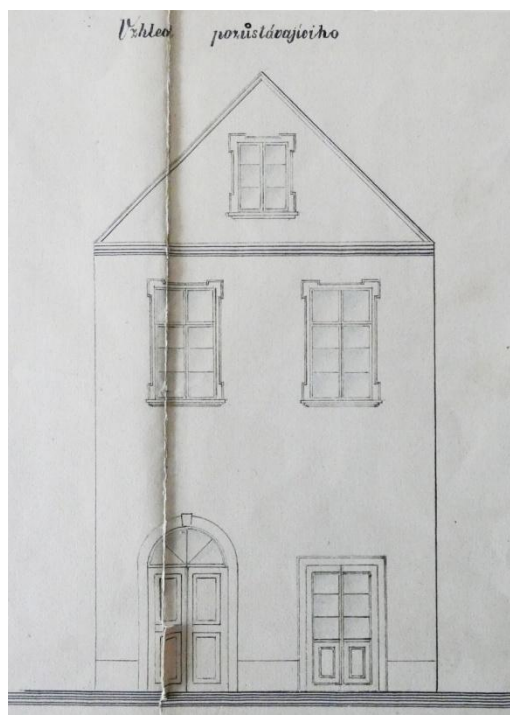

▲ Obr. 9: Výřez z Katastrální mapy evidenční města Hradce Králové z roku 1912 (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

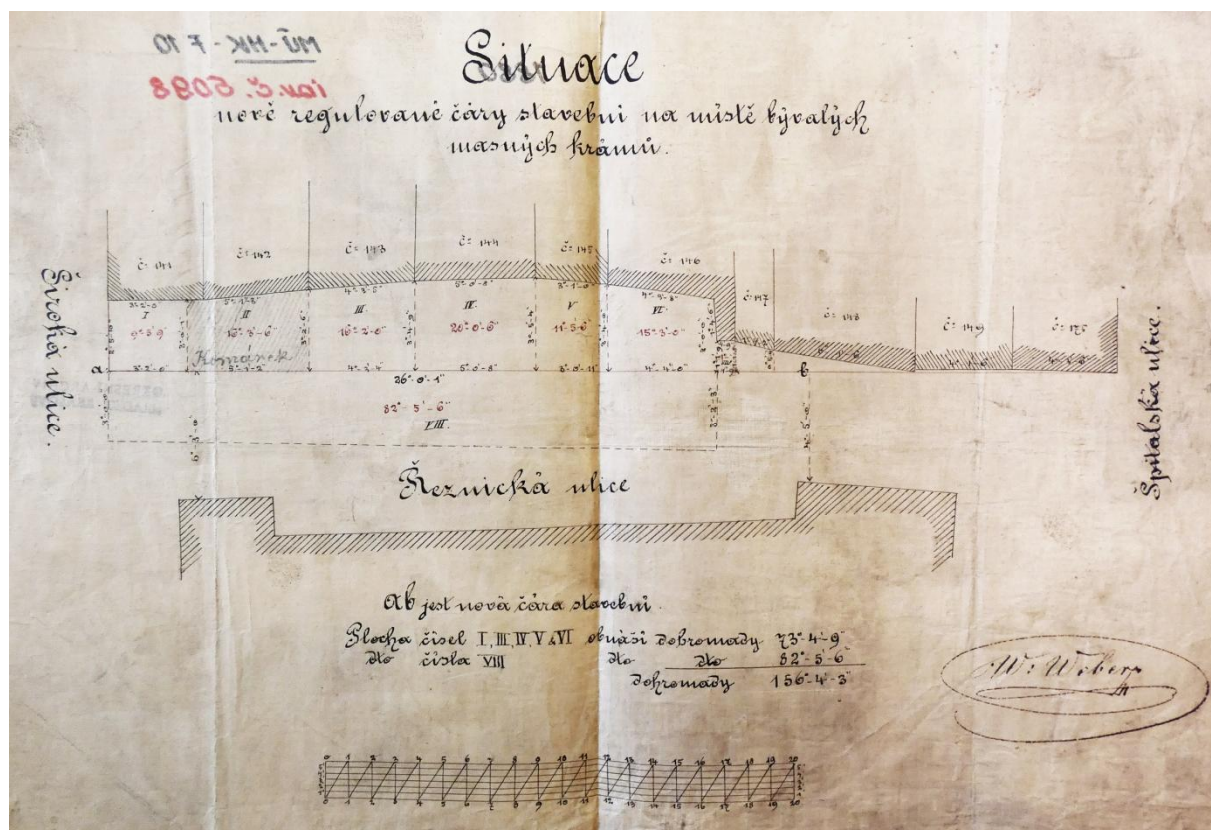
PLÁNY

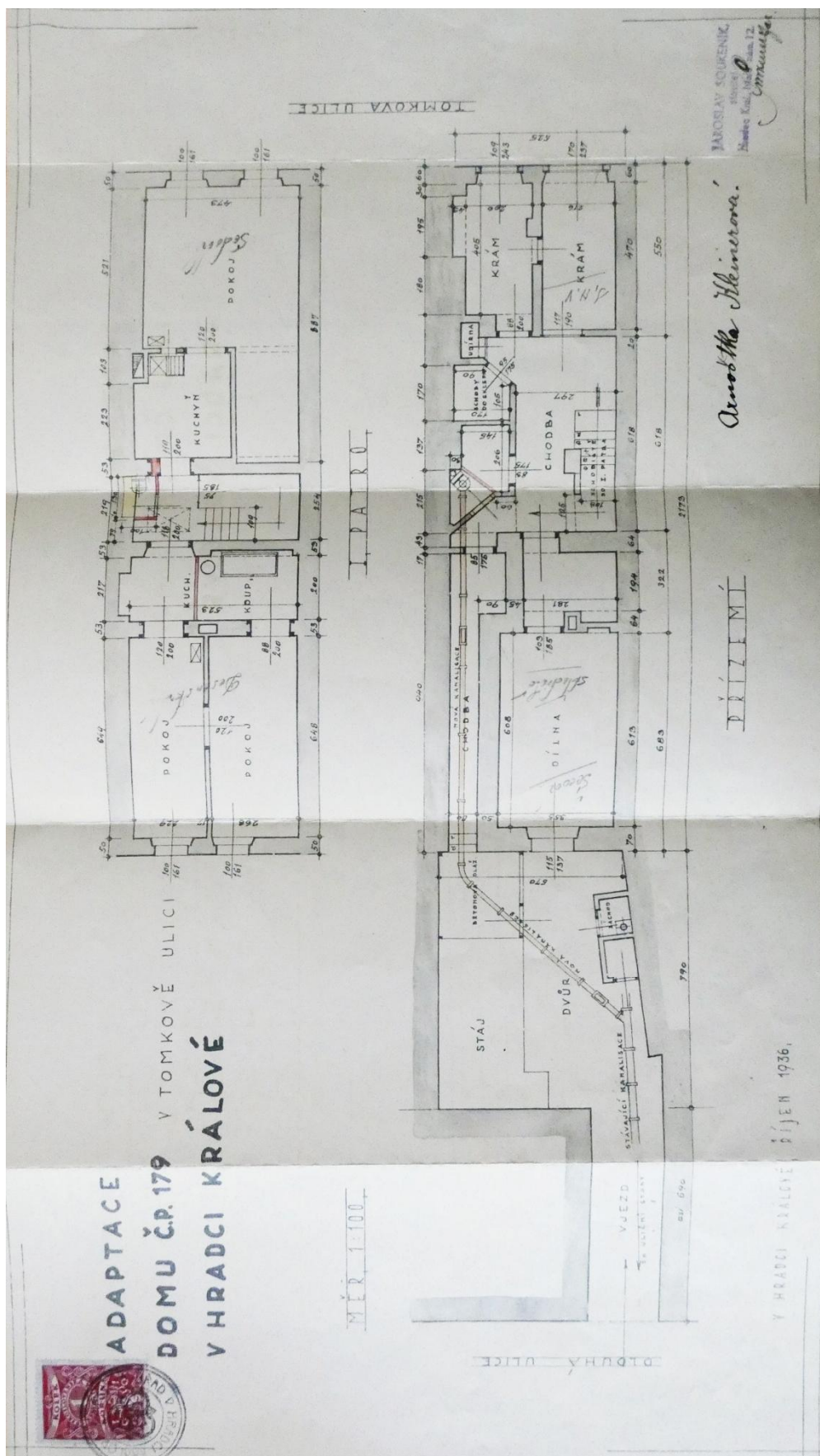
▲ Obr. 10: Plán stavebních úprav domu čp. 179 z roku 1876 (MÚ Hradec Králové, Archiv stavebního odboru – Stavební spis domu čp. 179).

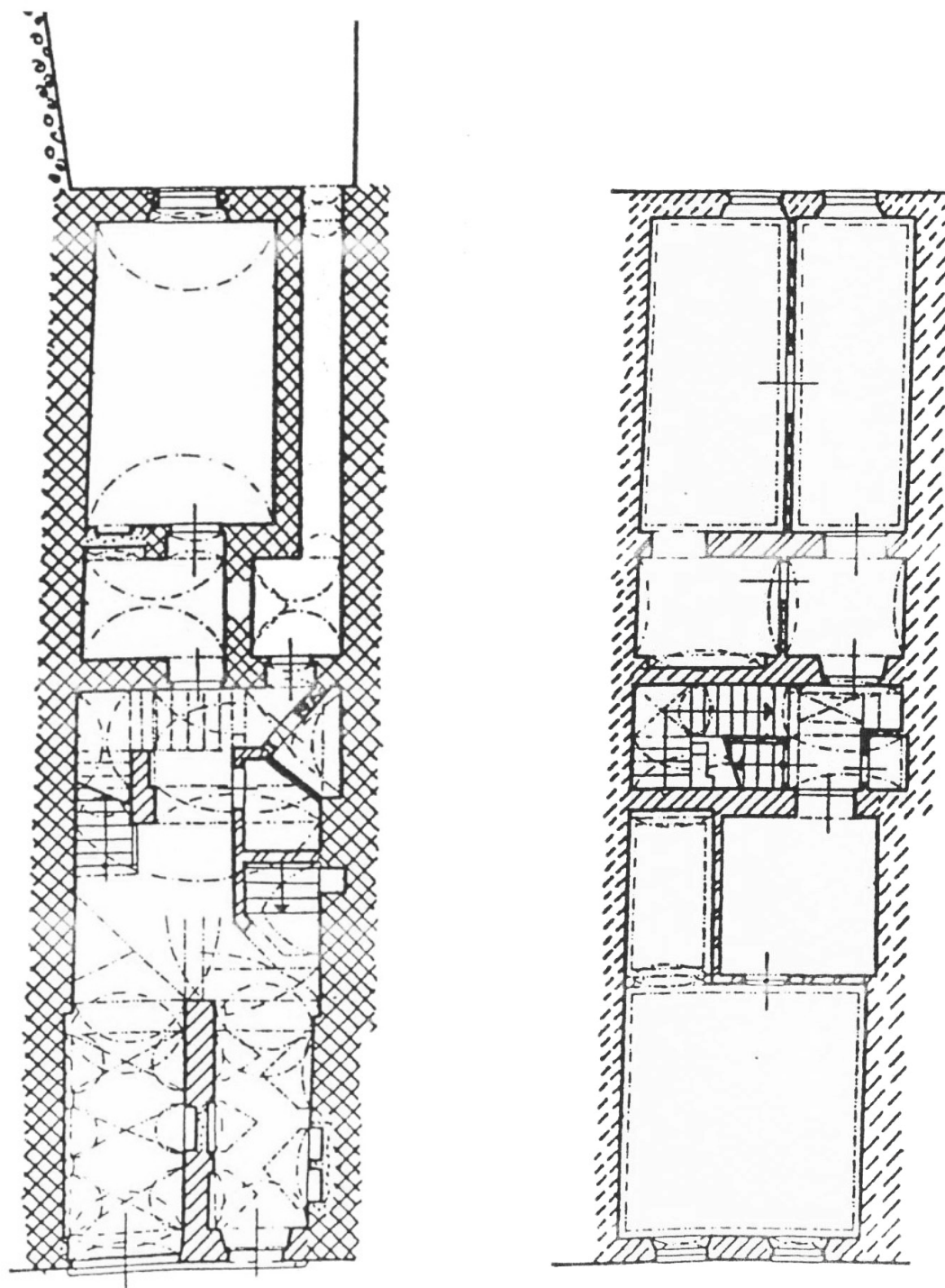
▲ Obr. 11: Detail stávajícího a nového pohledu na jižní průčelí domu čp. 179 z plánu stavebních úprav domu z roku 1876 (MÚ Hradec Králové, Archiv stavebního odboru – Stavební spis domu čp. 179).

▲ Obr. 12: Situace nově regulované stavební čáry na místě bývalých masných krámů z roku 1880 se zakreslenou stavební čarou bloku domů čp. 195 a čp. 178 – 182 (SOKA Hradec Králové, Archiv města Hradec Králové, inv. č. 5098).

▲ Obr. 13: Plán adaptace domu čp. 179 z roku 1936 (MÚ Hradec Králové, Archiv stavebního odboru – Stavební spis domu čp. 179).

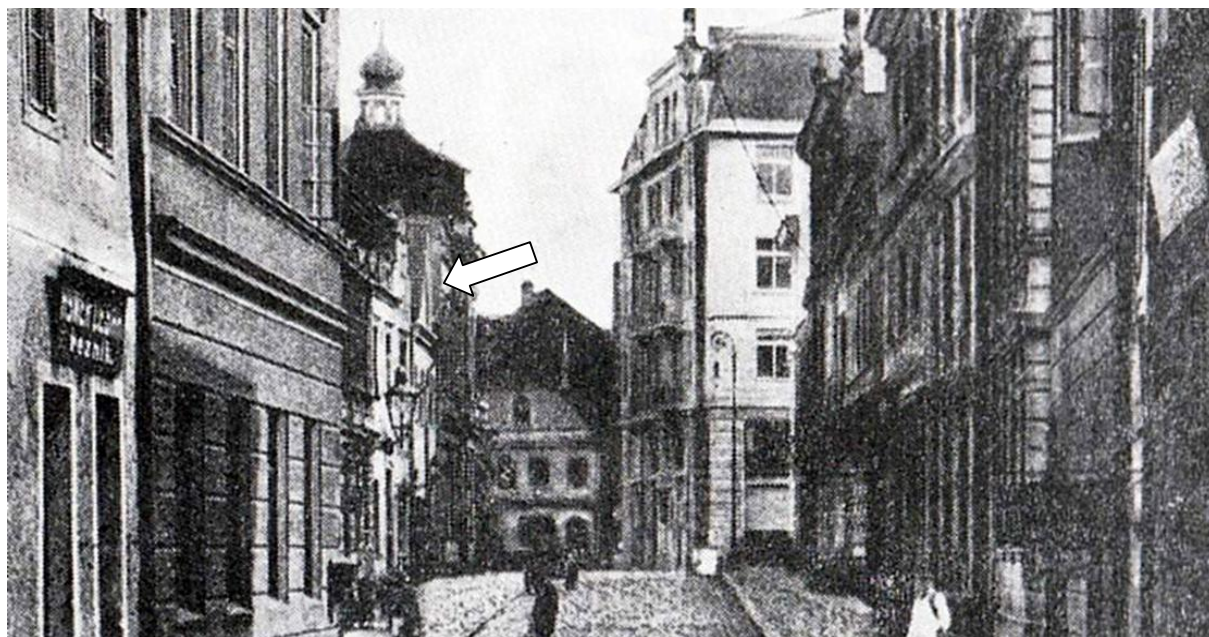

▲ Obr. 14: Půdorys přízemí a patra domu čp. 179 z původního stavebně historického průzkumu z roku 1998 (Ebel, Martin – Muková, Jiřina – Bláha, V.: Hradec Králové čp. 179, Tomkova ulice – Stavebně historický průzkum, Praha 1998).

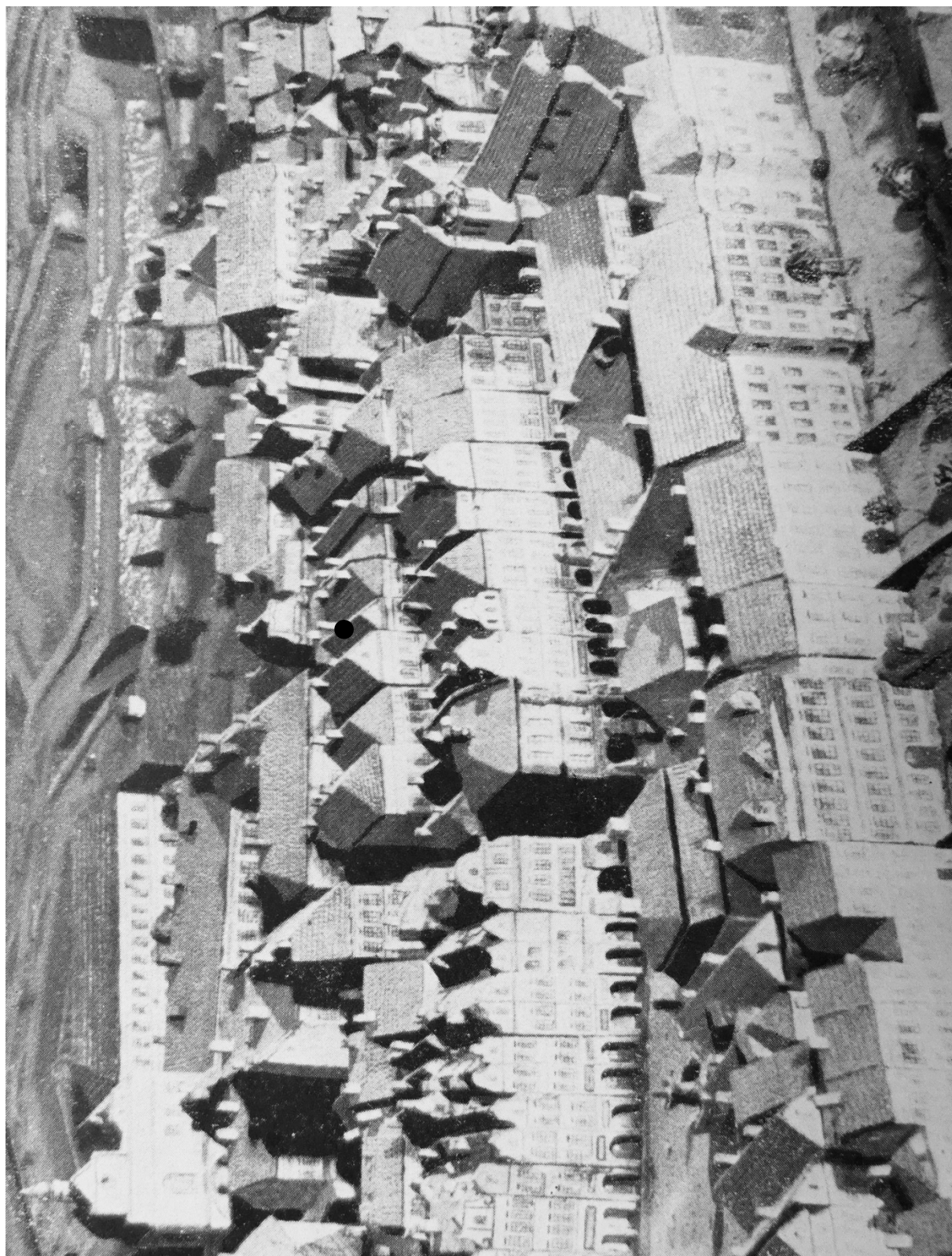

▲ Obr. 15: Stav jižního průčelí domu v roce 1998 z dokumentace úprav zastřešení (MÚ Hradec Králové, Archiv stavebního odboru – Stavební spis domu čp. 179).

IKONOGRAFIE

▲ Obr. 16: Tomkova ulice s domem čp. 179 v pohledu od západu na fotografii z roku 1913.

▲ Obr. 17: Fotografie modelu hradecké pevnosti podle stavu z roku 1865 vytvořeného F. Žaloudkem v letech 1908 - 1916 – uprostřed blok domů čp. čp. 195 a čp. 178 - 182 (DOUBRAVA, Aleš: Hradec Králové v obrazech tří století, Hradec Králové 1971).⁹

⁹ V době zpracovávání aktualizace stavebně historického průzkumu byl model města zhotovený F. Žaloudkem z důvodu probíhající rekonstrukce muzea nepřístupný.

ARCHITEKTONICKÝ ROZBOR A POPIS

SITUACE

Městský obytný dům čp. 179 se nachází v severní části historického jádra města Hradce Králové na výrazně hloubkové parcele se severojižní orientací zhruba uprostřed severní fronty Tomkovy ulice. Na severní straně k domu přiléhá lichoběžníkový dvorek přístupný průjezdem z Dlouhé ulice. Průjezd je uzavřen bránou navazující na sousední domy čp. 194 a 196. Brána je lemovaná kamenným profilovaným ostěním, jehož horní část je patrně odstraněna, nahrazena ocelovým překladem a nadezděna. Do ostění jsou na kovových závěsech osazena jednoduchá dvoukřídlá dřevěná vrata. Klika je novodobá. Dvůr je na severní straně vymezen sousedními domy a dále na ně navazující ohradní zdí při západní i východní hranici parcely.

CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA

Objekt je řadovou dvoupodlažní podsklepenou budovou, zděnou převážně z plných cihel (kámen je ve zdivu, pokud bylo možno pozorovat, zastoupen pouze částečně ve sklepech). Dům stojí při jižní straně parcely. Celá budova je zastřešena jednotnou sedlovou střechou s hřebenem kolmým na osu ulice. Krytina střechy je tvořena pálenými keramickými střešními taškami v červeném odstínu.

ROZBOR PRŮČELÍ

HLAVNÍ JIŽNÍ PRŮČELÍ

Hlavní jižní průčelí je úzké dvouosé o šířce 5,8 m. Povrch průčelí je v současné době bez omítky a odhaluje cihelné zdivo. Obvodové zdivo přízemí a patra je vyzděno z plných cihel převážně formátu 28 x 13 x 7,5 cm, zatímco trojúhelný štít je proveden z novodobých keramických tvárnic. Průčelí je v přízemí prolomeno dvěma dveřními otvory. V levé ose jsou vjezdová dvoukřídlá dřevěná vrata osazená za špaletou na vnitřní straně zdi. Otvor je opatřen ocelovým překladem, který je nadezděn a nad ním je viditelný přímý cihelný záklenek. V pravé ose se nachází vstup do domu orámovaný jednoduchým kamenným ostěním s rovným nadpražím, na vnější straně s drážkou pro dveře a v horní části se závěsy. Na ostění je patrná stratigrafie odlupujících se nátěrů sestávající ze staršího středně šedého nátěru, který je překrytý starorůžovým až červenohnědým nátěrem. Dvoukřídlé vchodové dveře osazené za ostění jsou nesymetrické s levým křídlem užším. Jsou dřevěné výplňové konstrukce s jednou prosklenou tabulí v horní části obou křídel a ve spodní s úzkými palubkami. Klika je novodobá. Nade dveřmi je prosklený nadsvětlík. Dveřní otvor je opatřen přímým cihelným překladem. Před oběma dveřními otvory probíhá lehce předsažený kamenný stupeň.

V patře je dvojice obdélných okenních otvorů s pozůstatky okenních výplní osazených v mělké špaletě. Vnější okna jsou dřevěná dvoukřídlá ven otvíravá s poutcem v horní třetině. Dále budou popsána v rámci interiéru. Okna mají přímý cihelný záklenek. Patro je zakončeno římsou z betonových prefabrikátů, jejíž profil je složen z lesbického kyma a dvojice pásků. Trojúhelný štít je prolomen dvojicí symetricky umístěných obdélných okenních otvorů s betonovým překladem.

DVORNÍ SEVERNÍ PRŮČELÍ

Dvorní průčelí je zcela novodobé a bez omítky. Vyzděno je z keramických tvárnic. Přízemí, patro i štít jsou dvouosé, ale otvory spolu vzájemně nekorrespondují. Přízemí je prolomeno vlevo úzkým vstupním otvorem s polokruhovým betonovým záklenkem, který vede do úzké chodby. Na pravé straně je vysoký obdélný okenní otvor s nízkým parapetem. V patře je opět dvojice vysokých obdélných oken, které jsou oproti ose hřebenu střechy posunuty výrazně východním směrem. Nad těmito okny je pás zdiva z plných cihel, pravděpodobně druhotně použitých. Štít severního průčelí je rovněž prolomen dvojicí menších obdélných symetricky umístěných oken, podobně jako na jižní straně.

ROZBOR DISPOZICE

CELKOVÝ POPIS

Základem dispozičního uspořádání domu je v přední a zadní části přízemí hloubkový dvoutakt. Přízemí je převážně klenuté. Jádrem dispozice je vstupní síň se schodištěm do patra a samostatným schodištěm do sklepů. V zadní části přízemí se nachází úzká chodba s průchodem, kterým je možné projít do dvora. Patro je plochostropé s novodobým stropem a vyjma zdí vydělujících prostor schodišťové podesty je zcela bez příček. Na schodišťovou podestu navazuje po každé straně dnes již jen jedna velká místnost osvětlená okny v severním a jižním průčelí. Podkroví je zcela novodobé bez členění na jednotlivé prostory. Po samostatném schodišti v síni lze sestoupit do sklepů. Jedná se v podstatě o dvě klenuté místnosti vzájemně propojené chodbou. Všechny vnitřní dveřní otvory v celém domě jsou bez výplní. Podlahy v budově jsou s výjimkou sklepů novodobé betonové bez finální pochozí vrstvy. Z tohoto důvodu o nich nebude v textu zmiňováno. Starší omítky všech stěn i stropů v nadzemních podlažích jsou otlučené a nahrazené hrubým cementovým nástřikem, proto také tyto úpravy nebudou v textu dále uváděny.

PŘÍZEMÍ

Vstupní dvoukřídle dveře osazené v nice s rozevírajícími se špaletami a rovným překladem vedou do chodby (P01), která je zaklenuta cihelnou valenou klenbou půlkruhového až oválného profilu s pětibokými nestyčnými výsečemi. Výška klenby je 332 cm a výška paty 236 cm. Na západní straně při mezitraktové zdi s nerovným lícem jsou tři drobnější užší výseče a na opačné východní straně jen dvě, ovšem širší. Paty výsečí na západní straně předstupují zhruba o 10 cm před líc stěny. Ve střední výseči na západní straně býval průchod propojující chodbu se sousední místností v druhém traktu. Dnes je však zazděný. Vpravo od vstupu je ve zdi pod jižní výsečí vytvořen 25 cm hluboký výklenek, do kterého je dnes zazděna rozvaděčová a pojistková skříň. Chodba ústí do síně segmentovým klenebním pasem.

Sousední místnost (P02) je zaklenuta rovněž cihelnou valenou klenbou, ovšem výrazněji oválného profilu a se třemi páry styčných trojbokých výsečí. Výška klenby je zde 312 cm a výška paty 228 cm. Při levé západní parcelní zdi se nachází 15 cm hluboká nesymetrická nika s půloválným zaklenutím. Její výška dosahuje 170 cm, přičemž jižní pata je ve výšce 30 cm nad podlahou a na severní straně je výška paty 115 cm. Tato arkáda byla zřejmě přiložena přímo k původní hraniční zdi se sousedem. Její předpokládané pokračování do prostoru síně patrně zaniklo pozdější přizdívkou. Ve střední výseči na východní straně je nika vzniklá zazděním výše zmíněného průchodu do sousedního traktu. Mezi patami výsečí na východní straně jsou ve zdivu slabě zřetelné spáry, které by mohly naznačovat, že původně byl prostor spojený se sousední chodbou a tato mezitraktová zeď vznikla zazděním průchodů mezi pilíři. Stěna je vyzděna z cihel formátu 29 x 15 x 7,5 cm. Místnost je rovněž oddělena od síně klenebním pasem segmentového profilu.

Následuje obdélný prostor síně (P03) se schodištěm do patra při jeho západní straně, který je situovaný na celou šíři domu. Síň je zaklenuta neckovou klenbou s trojbokými výsečemi, výškou klenby 298 cm a patou klenby 195 cm. Na východní straně ústí do síně dosti příkré betonové schodiště ze sklepů, za kterým je příčkou vyčleněn samostatný prostor. V tomto prostoru lze pozorovat pokračování klenby síně. Stěna podél schodiště do sklepa je zhruba o 20 cm zeslabena. Na opačné straně je v západní stěně pod výsečí klenby hlubší nika se segmentovým záklenkem a parapetem ve výšce zhruba 50 cm, který je vyzděn z novodobých cihel. Horní partie zdi v okolí niky jsou vyzděny z cihel formátu 27 x 13 x 9,5 cm. Při nástupu na schodiště do patra se nachází mohutný pilíř, okolo kterého se schodiště obtáčí. Do pilíře se sbíhají klenební pasy a podklenutí schodiště. Na západní straně nad schodištěm je polokruhový pas v šířce schodišťového ramene, východně se pak nachází další segmentový pas ve zbývajícím šířce síňového prostoru, který je na opačném konci osazen na zděném pilíři při východní parcelní zdi z cihel formátu 29 x 13 x 7,5 cm. Za tímto

pasem pokračuje dispozice opět hloubkovým dvoutaktem. Podlaha do těchto míst směrem od části síně zaklenuté neckovou klenbou mírně klesá. Tento krátký úsek dnes přímo související se síní je na východní straně zaklenutý půlkruhovou valenou klenbou s trojbokými výsečemi a na západní straně klenutím schodiště do patra. V prostoru pod schodišťovým ramenem je nad podlahou patrná část cihelného záklenku stoupajícího jižním směrem. I v severní stěně je v těchto místech zazděný segmentový záklenek. Mohlo by se jednat o pozůstatek staršího schodiště do sklepa nebo vylehčovací oblouk ve zdivu. V severní stěně prostoru pod valenou klenbou je zřetelný zazděný průchod se segmentovým záklenkem.

V severní stěně vymezující prostor síně je průchod s přímým cihelným překladem a rovnými špaletami, který vede do další místnosti (P 04). Tato místnost je zaklenuta valenou klenbou polokruhového profilu s výškou klenby 380 cm a patou klenby ve výšce 245 cm. V severní stěně je segmentově zaklenutý průchod s rovnými částečně přezděnými špaletami, který vede do komory. Vlevo od něj se nachází segmentově zaklenutá nika s mírně předsazeným parapetem, zřejmě pozůstatek podesty pro topeniště s otevřeným ohněm. Pravděpodobně zde bývala černá kuchyně. V zadní stěně niky je patrná zazdívka velkého otvoru s rovným cihelným překladem, který nejspíše sloužil k přikládání a odvodu kouře z kamen v sousední místnosti. Ve východní stěně je průchod do sousední místnosti se segmentovým záklenkem a rovnými špaletami.

I tato lehce obdélná místnost (P 05) je zaklenuta valenou polokruhovou klenbou, která je prolomena jedinou trojbokou výsečí na západní straně, snad nad někdejší průchodem do sousedního traktu. Klenba vyzděná z cihel formátu 27 x 13,5 x 9,5 cm má výšku 262 cm a pata klenby je ve výšce 199 cm. V jižní stěně místnosti je v rohu segmentově zaklenutá nika vzniklá nejspíše zazděním dveřního otvoru. V severní stěně je pak průchod do navazující chodby.

Úzká chodba (P 06) ústí do dvora na severní straně domu a probíhá v celé délce sousedního traktu. Zaklenuta je polokruhovou valenou klenbou s výškou klenby 226 cm a patou klenby ve výšce 189 cm. Podlaha zde stejně jako v předchozí místnosti chybí.

Západně od této chodby se nachází hloubkový prostor zadní komory (P 07) zaklenutý valenou klenbou s polokruhovým čelním obloukem a výškou klenby 274 cm a patou klenby ve výšce 126 cm. Klenba je vyzděna z cihel formátu 27 x 13 x 9,5 cm. Prostor je přístupný ze sousední místnosti, snad kdysi černé kuchyně, průchodem ve středu jižní stěny. Prostor je osvětlený ze severu oknem s nízkým parapetem, které směřuje do dvora. Západně od vstupu do místnosti lze v jižní stěně pozorovat stopy po zazděném otvoru.

SKLEPY

Sklepy se rozkládají pod celým domem a na jižní straně zasahují dokonce zhruba 220 cm pod Tomkovu ulici. Pozoruhodný je zde v porovnání s jinými historickými městy použitý materiál zdiva i kleneb ve sklepech, téměř výhradně je použito gotických cihel specifického formátu. Lomový kámen je použit celkem výjimečně a to povětšinou v kombinaci s cihlami do smíšeného zdiva. Sklepy jsou dnes přístupné po schodišti v síní. Schodiště do sklepa je přímé, tvořené betonovými stupni. Nad schodištěm je spíše příkře stoupající segmentová valená klenba. Schodiště je od sklepů odděleno příčkou s novodobými dřevěnými dveřmi, která je umístěna bezprostředně při nástupu na schodiště. Sklepy jsou ve střední vstupní části řešeny jako hloubkový dvoutakt, který je tvořen schodišťovým prostorem a přilehlou chodbou na západní straně.

Na severní straně jsou oba trakty propojeny příčným prostorem (S 01) zaklenutým segmentovou valenou klenbou s výškou klenby 250 cm a patou klenby ve výšce 180 cm. V jeho čele, tedy v západní stěně, je nově zazděný průchod do sklepů sousedního domu čp. 180. Prostor je zhruba ve dvou třetinách své délky blíže schodišti výškově rozčleněn dvojicí schodů. V severní stěně je segmentově zaklenutý průchod do severní části dispozice, který je v síle zdi opatřen dvěma sestupujícími schody a novodobou dvoukřídlou kovovou mříží.

Stěny i klenba chodby jsou omítnuty. Podlaha je ve východní části tvořena šestiúhelníkovými dlaždicemi z taveného čediče a ve zbylém prostoru čtvercovými cihelnými dlaždicemi.

Na jižní straně navazuje kolmo na tento prostor chodba (S02) zaklenutá nesymetrickou valenou klenbou profilu kobylí hlavy o výšce 242 cm a s patou klenby ve výšce 195 cm. V její severní části podlaha mírně klesá jižním směrem. Stěny i klenba chodby jsou omítnuty, ale na některých místech je omítka vynechána a odhaluje kamenné či spíše smíšené zdivo. I zde je podlaha z cihelných dlaždic.

Chodba ústí do většího sklepa při ulici (S03), který je zaklenutý valenou cihelnou klenbou lehce hrotitého profilu s výškou klenby 276 cm a patou klenby ve výšce 79 cm, která je vyzděna z cihel formátu 27 x 13 x 9 cm¹⁰. Jižní čelo místnosti je opatřeno novodobou cihelnou předstěnou. V západní stěně je menší nika či spíše dodatečně zazděný průraz klenby. Omítkou jsou opatřena pouze čela místnosti, klenba je ponechána nenahozená. Podlaha místnosti je z šestiúhelníkových dlaždic z taveného čediče lemovaných čtvercovými dlaždicemi ze stejného materiálu.

Na opačné straně dispozice v prodloužení schodiště pokračuje za segmentovým záklenkem chodba (S04) zaklenutá stoupající mírně nesymetrickou cihelnou valenou klenbou se stoupáním směrem ke schodišti. Do místnosti se sestupuje po dvou schodech. Čela místnosti jsou opatřena omítkou, klenba a boční stěny jsou neomítnuté. Podlaha je prkenná. V zadním severním čele chodby je průchod se segmentovým záklenkem a rovnými špaletami.

Severně dispozice pokračuje dalším sklepem (S05) situovaným pod zadní komorou v přízemí. Prostor je zaklenutý cihelnou valenou klenbou s půlkruhovým profilem. Výška klenby je 269 cm, výška paty 102 cm. Použité cihly mají formát 27 x 13 x 9,5 cm. Při východní straně je uprostřed stěny přiložen mohutný pilíř a klenba má při této straně vloženy dvě trojboké výseče. Nad touto částí probíhá úzká chodbička směřující ze síně na dvůr. Podél severní stěny a severní části východní stěny je vyzděna omítnutá předstěna. Za touto předstěnou je dle starších plánů ve středu severního čela zazděné sklepní okénko, nejspíše pozůstatek shozu. Omítkou je opatřeno i jižní čelo, zbytek místnosti je ale bez omítky. Obvod prostoru je vyzděn převážně z lomového kamene, ovšem jen při terénu. Převážně kamenné je i čelo jižní výseče. V západní stěně je menší nika, zjevně druhotně proražená. Podlaha sklepa je prkenná.

Jižně na tento prostor navazuje obdélný prostor (S06) zaklenutý cihelnou valenou klenbou půlkruhového profilu z cihel formátu průměrně 27 x 13 x 9 cm. Na rozdíl od převažujícího obvodového zdiva z cihel v jižní části dispozice je i zde západní stěna do výšky cca 100 cm ze smíšeného zdiva s větším podílem kamene. V jižním čele, které je oproti zbytku prostoru omítnuté, je polokruhově zaklenutý průchod zpět do příčné spojovací chodby. Podlaha je i v tomto případě prkenná.

PATRO

Patro domu je celé plochostropé s betonovými stropy do ztraceného bednění z trapézového plechu, které jsou podepřené příčně uloženými ocelovými profily. Zdivo je cihelné.

Jádrem dispozice je schodišťový prostor (101), na který navazuje na severní i jižní straně jedna velká místnost. Schodiště je betonové a nad mezipatrovou podestou je křížové klenební pole. Nad výstupním ramenem je od schodišťové podesty segmentovým klenebním pasem oddělený prostor stoupajícího segmentového pole. Nástupní rameno je rovněž odděleno segmentovým pasem a oba tyto pasy jsou vsazeny do vřetenové zdi.

¹⁰ Tento formát cihel je typický pro období sahající od středověku do konce 16. století a zvláště pak pro oblast východních Čech.

Dvouramenné schodiště pokračuje dále do podkroví, ale ve stropě nad schodištěm není vytvořen otvor. Úzké nástupní rameno schodiště do podkroví je rovněž betonové, ovšem výstupní rameno má schodišťové stupně z cihel a bude staršího data. Ve východní stěně prostoru je zřetelná část cihelného segmentového záklenku zazděné niky, který je přetnutý severní stěnou místnosti.

Jižní místnost při hlavním průčelí domu (102) je přístupná ze schodišťového prostoru průchodem s rovnými špaletami a se stlačeným segmentovým cihelným záklenkem z cihel formátu 30 x 14 x 6,5 cm. Osvětlena je dvojicí oken do ulice se segmentovými záklenky nik s pravoúhlými špaletami. Okenní výklenky měly původně lehce ustoupený parapet, ale dnes je zjevně dodatečně zazděný. Dřevěná dvojítá okna se v této místnosti dochovala jen torzálně. Z vnitřních oken zbyl pouze rám a v případě východně situovaného okna i nečleněná výplň nadsvětlíku. Bíle natřený rám je opatřen zapuštěnými závěsy s žaludovými konci a nadsvětlík mosaznou kličkou polygonálního profilu s kuličkou na konci. Vnější okenní výplně jsou novodobé s hliníkovými kličkami. Zhruba první třetina východní stěny směrem od vstupu je vůči zbylému líci stěny o 8 cm zeslabena. Při jižním konci severního úseku zdi je ve zdivu patrná jizva po odbouraném průlezném komínu zachyceném ještě na mladších plánech. Tato stěna je vyzděna převážně z cihel formátu 28 x 16 x 7,5 cm, ale zdivo je značně nepravidelné. Naopak západní stěna je poměrně souvislá a tvoří ji cihly o rozměru 27 x 13 x 9,5 cm.¹¹ V severní stěně probíhá od severozápadního rohu místnosti mělká nika se segmentovým zaklenutím, v jejíž stěně je o něco užší zazděný otvor. Strop je od tohoto rohu místnosti v délce 456 cm a šířce 125 cm podél západní stěny přerušen a tvoří otvor pro provizorní schodiště do podkroví z ocelových schodnic a prkenných stupňů.

Zadní severní místnost (103) je opět přístupná ze schodišťové podesty průchodem se segmentovým cihelným záklenkem a rovnými špaletami. Místnost je osvětlena dvojicí okenních otvorů v severní stěně. I zde je, podobně jako v místnosti na opačné straně dispozice, v jižní stěně západně od vstupu vytvořena mělká segmentově zaklenutá nika, která ovšem v tomto případě neprobíhá až do severojižního rohu místnosti, ale končí zhruba 15 cm před ním. Tato stěna je vyzděna z cihel formátu 30 x 14 x 6,5 cm. Ve východní i západní stěně je zřetelná jizva po odbourané asi 50 cm silné přičce. Jinak jsou líce stěn vcelku souvislé a vyzděné z cihel formátu 27 x 13 x 9,5 cm. Ve východní stěně je navíc zřetelná nika se segmentovým cihelným záklenkem dodatečně zazděná cihlami formátu 30 x 14 x 6,5 cm. V podlaze v jihovýchodním rohu místnosti je pravidelný otvor o rozměrech 84 x 84 cm, který odhaluje zásyp klenby přízemí. Ve východní stěně je v tomto otvoru viditelná kapsa s fragmentem stropního trámu. Zdivo této stěny probíhá souvisle do přízemí. V severní části místnosti je pak při západní stěně otvor ve stopě o rozměrech 150 x 190 cm. Celá severní stěna místnosti je novodobá a vyzděna z keramických tvárnic.

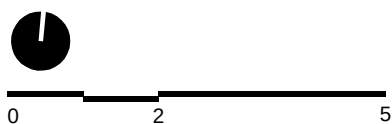
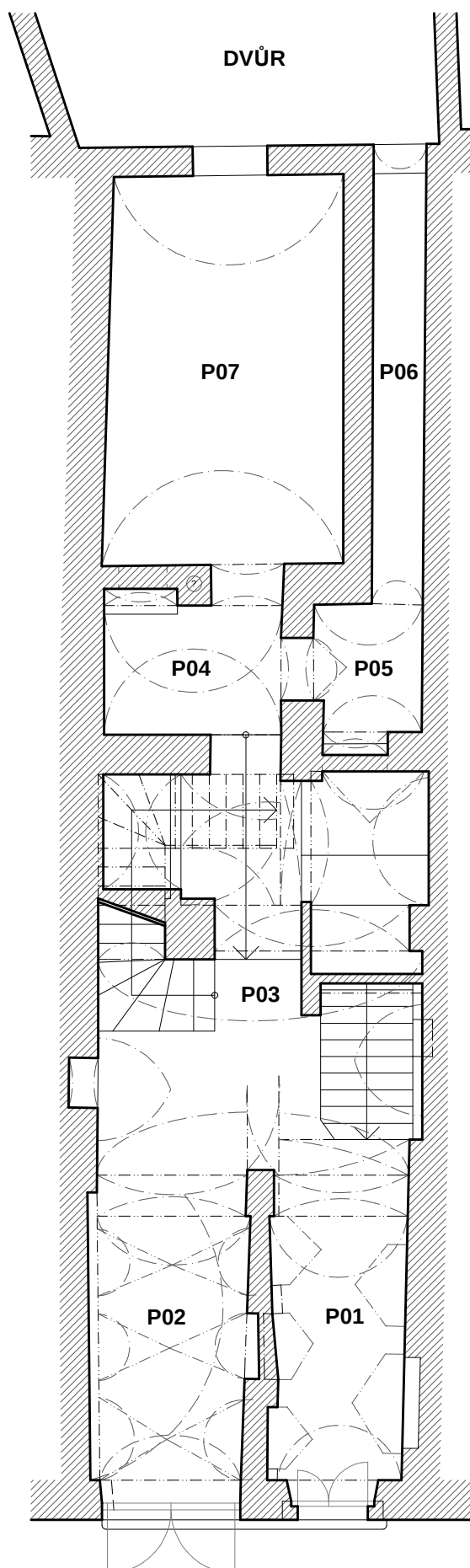
KROV, STŘECHA

Prostor podkroví (201) je dnes přístupný pouze po provizorním schodišti v jižní místnosti. Obvodové zdivo včetně konstrukce střechy jsou novodobé. Stěny nejsou omítnuté. Štítové stěny jsou vyzděny z keramických tvárnic. Zdivo východní a západní nadezdívky je tvořeno novodobými dutinovými cihlami s menší příměsí starších, zřejmě druhotně použitých cihel. Formát těchto cihel je 30 x 14 x 6,5 cm. Je velmi pravděpodobné, že zde byl použit materiál z vybourané mohutné příčky v severní místnosti patra. Prostor není nijak stavebně členěn a je osvětlen dvojicí obdélných okenních otvorů v severní i jižní štítové stěně. Střecha je sedlová tvořená krovem krokevní soustavy s kleštinami, který je osazen na pozednici podepřené sloupky se zavětrováním. Uprostřed krovu je při západní i východní straně štítový trojboký vikýř.

¹¹ Formát použitých cihel nemusí nutně znamenat přímou souvislost s výstavbou sklepů a komory v přízemí, ale pochopitelně se může jednat o druhotně použitý materiál nebo stěnu vzniklou pozdějším přezděním.

STÁVAJÍCÍ STAV

PŮDORYS PŘÍZEMÍ M 1:100

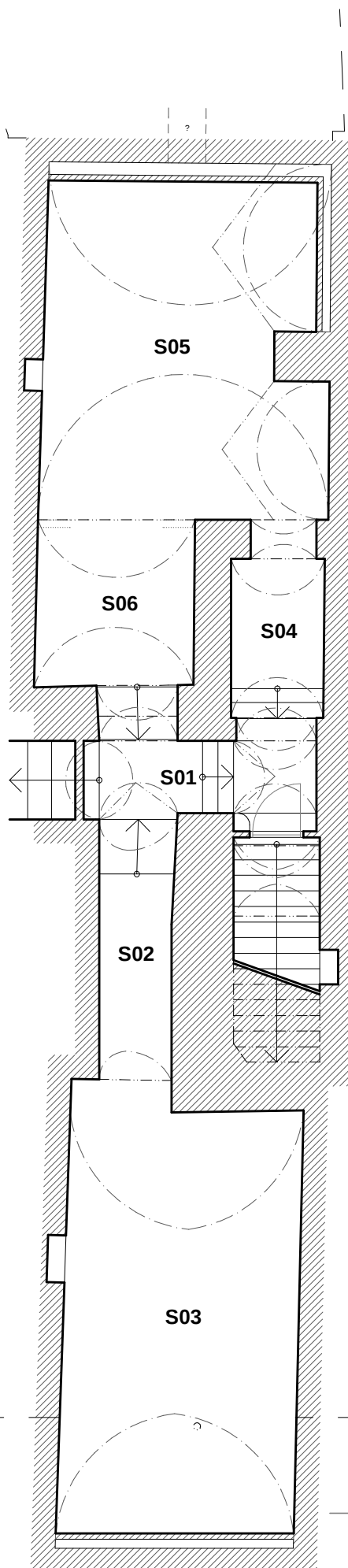

STÁVAJÍCÍ STAV

PŮDORYS SKLEPŮ M 1:100

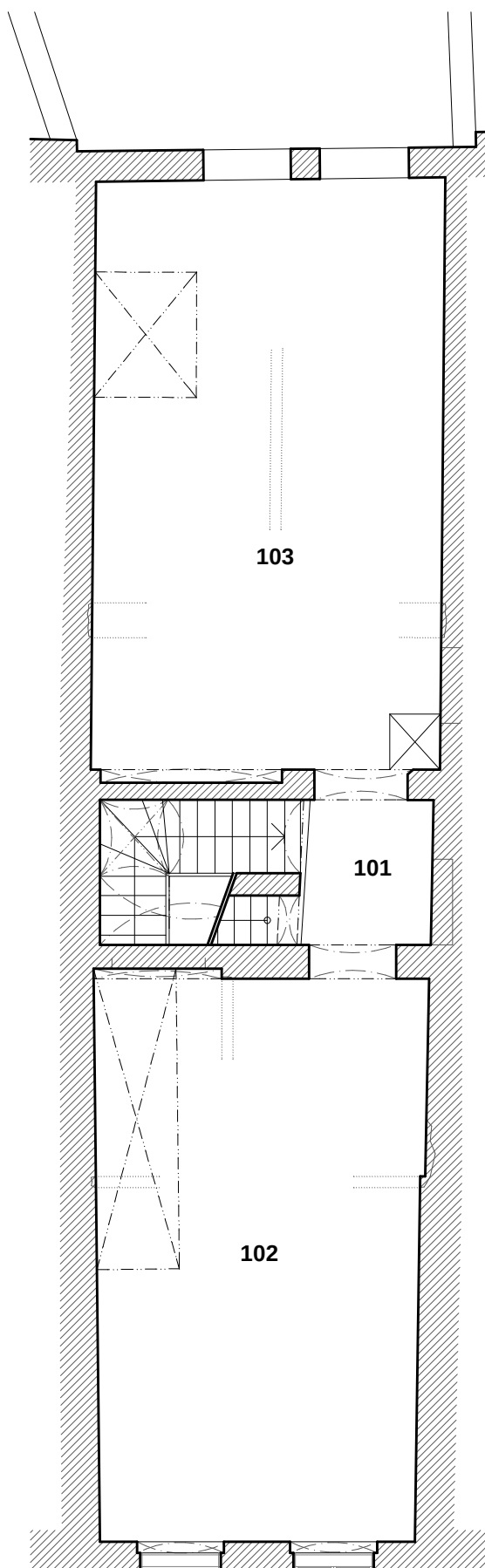

0 2 5

STÁVAJÍCÍ STAV

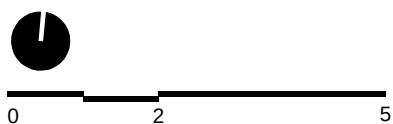
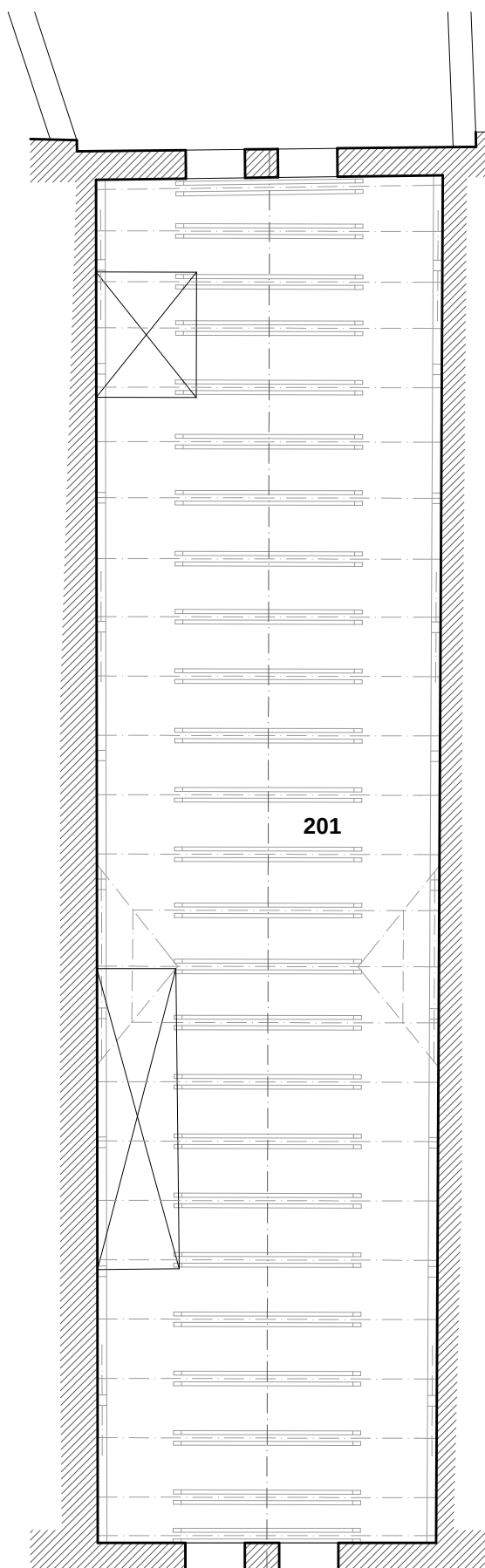
PŮDORYS PATRA M 1:100

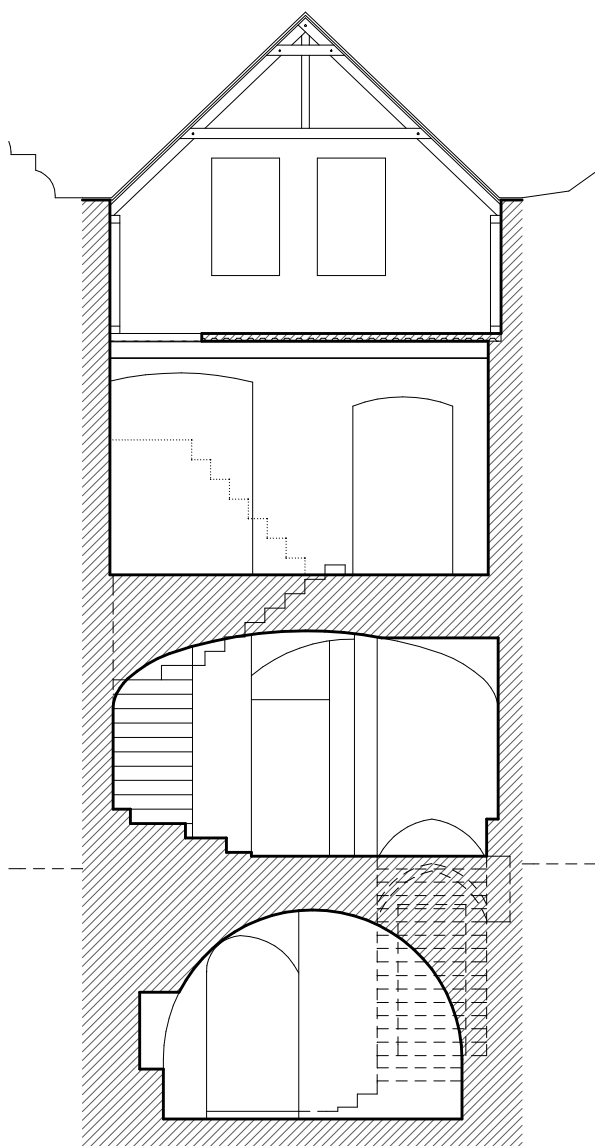
0 2 5

STÁVAJÍCÍ STAV

PŮDORYS KROVU M 1:100

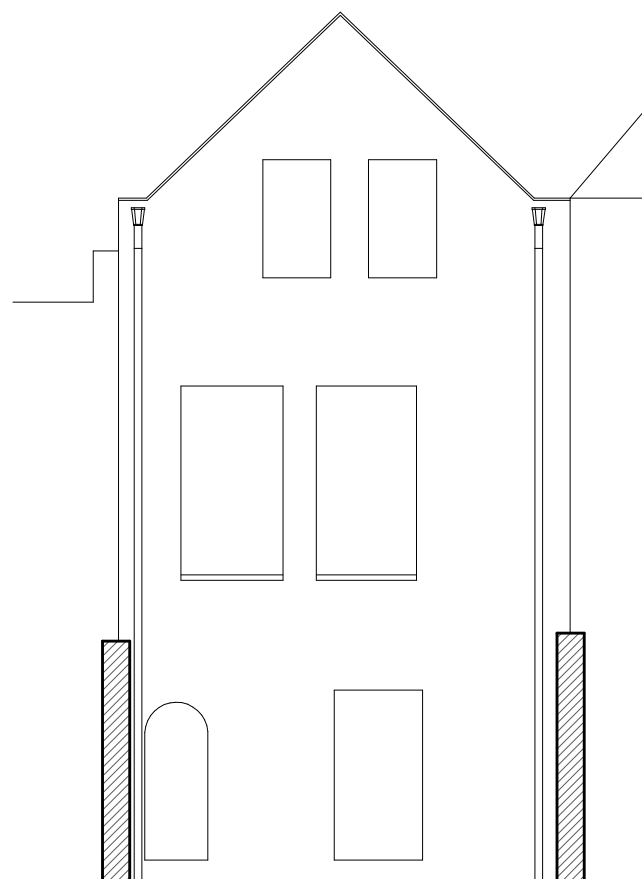
STÁVAJÍCÍ STAV

ŘEZ PŘÍČNÝ M 1:100

POHLED JIŽNÍ M 1:100

POHLED SEVERNÍ M 1:100

STAVEBNÍ HISTORIE

Z rozboru stavby vyplívá, že dům čp. 179 prošel složitým stavebním vývojem a jeho přesnější stavební podobu ve starších obdobích není ze současného stavu možné zcela spolehlivě určit. Stavební úpravy z nedávné doby bohužel značně snížily vypovídací schopnost objektu a v domě tak již není mnoho prvků, které by bylo možné blíže datovat.¹² Z těchto důvodů je jejich slohové zařazení často spíše rámcové. Ani archivní prameny v tomto případě nepřinášejí mnoho záznamů umožňujících absolutní datování.

VZNIK GOTICKÉHO DOMU

Uliční čára parcely byla vyměřena nejspíše již v roce 1225 nebo krátce před tím, tedy současně s lokací města na předhradí knížecího hradu. Můžeme spekulativně předpokládat, že dům vznikl nejprve v lehčí dřevěné konstrukci a teprve postupně během období gotiky byl snad i po částech přebudován do zděné podoby. Výstavbu tohoto měšťanského domu lze klást pravděpodobně do druhé poloviny 14. nebo první poloviny 15. století.¹³ Z tohoto období nepochybně pocházejí sklepní prostory, není však zcela zřejmé, zda pocházejí ze stejné stavební etapy. Sklepy zasahují na jižní straně zhruba 2 m pod Tomkovu ulici. Podle této situace je možné usuzovat, že dům měl již ve středověku zřejmě dvouosé loubí.¹⁴ Podoba nadzemní části domu není však zcela jasná. Ze středověku se dochovaly pravděpodobně obvodové konstrukce nejméně do úrovně podlahy prvního patra a částečně i vnitřní členění v přízemí. Z analogií lze usuzovat, že byl dům patrový se zděným přízemím a roubeným patrem zastřešeným sedlovou střechou, které bylo později přestavěno rovněž na zděné. Dispozice přízemí si tak dodnes zachovala středověký rozvrh. Nepochybně se jednalo o dům síňového typu s neprůjezdnou síní, která zahrnovala dnešní prostory P01, P02 a P03. Zadní část domu snad již v této době tvořila místnost P07, která sloužila jako skladovací komora. Klenba komory je provedena z cihel stejného gotického formátu jako sklepy. Výškové členění přízemí domu napovídá, že tato komora mohla být i částečně zapuštěná pod úroveň terénu. Její šířka vyplňovala větší část parcely a podél její východní stěny zbyl pouze úzký průchod do dvora. Z tohoto důvodu musel být dvůr přístupný ještě ze severu. Mezi síní a komorou se mohla již v této době nacházet černá kuchyně, jejíž umístění by mohlo souviset s právem várečným, který dům měl, ale pravděpodobnější bude až pozdější vznik. Schodiště do sklepa v jeho dnešní poloze by poněkud bránilo přímému průchodu do dvora. Hypoteticky lze proto předpokládat, že se ve středověku nacházelo v jiném místě a až později došlo k přesunu do současného místa. Se starším schodištěm by snad bylo možné ztotožnit situaci záklenků v prostoru pod podestou mladšího současného schodiště do patra. Schodiště ze síně ústilo v horní síní, která mohla být osvětlena ze severní strany oknem umístěným nad průchodem do dvora. Horní síň byla zřejmě bez pobytové funkce a sloužila především komunikaci. Represenční funkci tedy musel plnit pouze prostor světnice, která byla orientovaná nejspíše do ulice. Nad komorou v přízemí tak lze předpokládat spací komoru. Nelze však zcela vyloučit ani variantu se světnicí vzadu a topeništěm nad pozdější černou kuchyní. Po požáru, který dům během středověku nepochybně alespoň jednou postihl, byl opětovně obnoven.

RENEŠANČNÍ OBNOVA

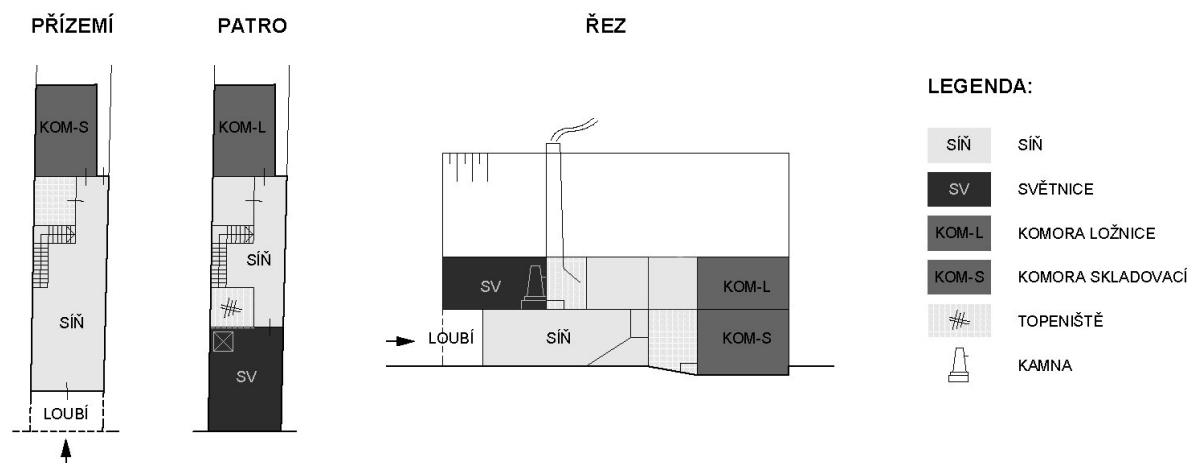
Podle archivních pramenů dům v roce 1586 nejspíše vyhořel a následně byl obnoven. V objektu však nebyly zjištěny žádné konstrukce, které by bylo možné spolehlivě zařadit do období renesance. Nelze vyloučit, že poškození požárem nebylo tak rozsáhlé a dům byl

¹² V tomto ohledu se nepříznivě projevuje zejména odstranění veškerých omítek a následné zakrytí konstrukcí novým hrubým cementovým nástřikem provedeným na konci 90. let 20. století.

¹³ Obdobně je datován také sousední dům čp. 178. DOUBEK, Zdeněk – REZKOVÁ, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009, s. 324.

¹⁴ Ostatně na dochovaných historických plánech města lze sledovat, že zhruba obdobně vystupují z uliční čáry oba nárožní domy v bloku v Tomkově ulici, které si udržely loubí ještě začátkem 19. století.

opraven a stabilizován ještě v gotickém duchu, anebo byly stopy renesanční obnovy smazány mladšími přestavbami. Hypoteticky lze uvažovat, že již v této době došlo k překlenutí úzkého průchodu do dvora a s tím souvisejícímu přesunu schodiště do sklepů do současné polohy. Snad ještě v této době mohla síň tvořit jeden prostor spolu s předními místnostmi P01 a P02 rozdělenými jen středovými pilíři.

▲ Obr. 18: Schéma možného dispozičního uspořádání zkoumaného domu v období středověku. Typologicky vychází z patrového síňového městského domu ve variantě s průběžnými podlahami a světnicí v čele do ulice pro šířku parcely 6 – 8 m.

RANĚ BAROKNÍ OBNOVA

V roce 1639 bylo město zpustošeno švédským vojskem a během požáru města vyhořel i dům čp. 179. Je známo, že převážná část domů v námi zkoumaném bloku byla za třicetileté války zničena. Nějakou dobu pak ležel pobořený dům ladem. V roce 1653 je označen za „poušku“. Pojem „pustý a rozbořený“ ovšem neznamena úplnou devastaci a připouští existenci klenutého sklepa i části přízemí. Zřejmě v 60. nebo 70. letech 17. století byl dům obnoven v raně barokním stylu a v roce 1684 je tak již uváděn jako stojící. Je velmi pravděpodobné, že právě v této době došlo k posunu uliční čáry do dnešní polohy. Pokud se tomu nestalo již v předchozí stavební fázi, tak bylo při obnově překlenuto volné dvorní křídlo tvořené komorovým dílem v chodbičku. V patře pak mohla vzniknout nová dispozice, ale síň už nebylo možné nadále osvětlovat ze dvora, a proto muselo být využito jiného řešení jako například světlíku. V roce 1773 jsou v tehdy rozestavěném domě uvedeny tři pokoje. Z rozboru dispozice je zřejmé, že v patře mohly být pouze dva pokoje a třetí pokoj se tedy musel nacházet v přízemí. Dosti možná již koncem 17. století došlo k zobytnění do té doby skladovací komory v přízemí. Dokladem této změny by mohl být otvor proražený ve výklenku v severní stěně černé kuchyně P04, který nepochybně sloužil pro přikládání a odtah kouře z kamen nově umístěných do bývalé komory. S touto změnou by mohla souviset i existence dvou záchodů na dvoře domu zachycených ještě na plánu z roku 1876. Ještě v tomto období bylo možná provedeno nové zaklenutí části síně valenou klenbou dochovanou v místnosti P02, která sloužila jako chodba a přístup z ulice do střední síně, ale nemůžeme vyloučit ani pozdější vznik například v souvislosti s pozdně barokní až klasicistní přestavbou. Sousední místnost P01 byla pravděpodobně využívána jako krám.

POZDNĚ BAROKNÍ AŽ KLASICISTNÍ PŘESTAVBA

V roce 1746 došlo k úpravě dvorní části parcely připojením malé části parcely čp. 180 a dále části parcely při dvorku domu čp. 194. Důvodem bylo nepochybně rozrůstání domu čp. 194 a nutnost zajistit přístup do dvora ze severu. V roce 1762 dům opět vyhořel při požáru celého města, který byl založen pruským vojskem. Následně byla zahájena oprava domu, ale jak dokládají archivní prameny, tak ještě v roce 1773 byl dům stále z větší části nedostavěný. Někdy v 80. letech 18. století bylo proto přikročeno k radikální pozdně barokní

až klasicistní přestavbě, která snad pokračovala ještě po požáru v roce 1813. Tyto dvě etapy nelze za současného stavu zcela spolehlivě odlišit, proto jsou uvedeny v rámci jedné stavební fáze. V této době byl zřejmě zaklenut prostor síně včetně valené klenby s pětibokými výsečemi v místnosti P01. O podobě domu po těchto přestavbách máme bližší představu díky plánu z roku 1876. Obě klenuté místnosti v přízemí při hlavním průčelí sloužily nejspíše již v této době jako krámy. To si nepochybně vyžádalo oddělení místnosti P02 příčkou. Během oprav byla upravena i fasáda do klasicistní podoby zachycené na výše uvedeném plánu. Vstup při západní straně byl řešen dvoukřídlymi výplňovými dveřmi s paprscitě členěným proskleným půlkruhovým nadsvětlíkem v tesaném kamenném ostění s vrcholovým klenákem. Druhý vstup do krámu při východní straně byl opatřen dochovaným kamenným ostěním, do kterého byly osazeny nižší obdélné dveře v horní části prosklené drobnými tabulkami. Vstup bylo možné uzavřít vnějšími krámcovými okenicemi, po kterých se dochovaly železné závěsy. Při terénu probíhal sokl. Patro bylo prolomeno čtyřkřídlymi osmitabulkovými okny ve štukovém rámování drobně profilovanou šambránou s uchy ve všech rozích zdůrazněnou na spodní straně profilovanou parapetní římsou. Nad drobně profilovanou hlavní římsou bylo v hladkém štítu osazeno dvoukřídle šestitabulkové okno se shodným orámováním. O podobě dispozice patra však nemáme bližší informace. Při východní stěně jižní místnosti 102 stával větší průlezný komín, který je zachycený ještě na plánu stavebních úprav domu z roku 1936.

ÚPRAVY DOMU V 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ

Dispoziční řešení domu v 2. polovině 19. století nepochybně navázalo na starší pozdně barokní až klasicistní rozvrh a vznikla tak dispozice bytu v patře, která se dochovala až do stavebních úprav v 90. letech 20. století. V roce 1857 zřejmě proběhly dílčí úpravy domu, neboť v následujícím roce došlo k zásadnímu zhodnocení jeho ceny. V této době byl nejspíše vystavěn nový tahový komín v severní stěně místnosti P04 a také asi vznikla nová brána do dvora. Další stavební úpravy proběhly i po roce 1876 podle plánu Antonína Dobrkovského. Úzký vstup s polokruhovým záklenkem při západní straně byl rozšířen na široká obdélná vrata v kamenném ostění s rovným nadpražím o rozměru 169 x 240 cm. Dále byl upraven blíže nespecifikovaný komín. Ve dvoře byla postavena nová maštal, která nahradila starší objekt, podél západní hranice parcely byla vyzděna nová ohradní zeď a k vjezdové bráně byla přistavěna dřevěná průjezdná kolna. Z konce 19. století pak pocházejí zbytky oken v jižní místnosti v patře s nedělenou jemně profilovanou výplní nadsvětlíku včetně mosazné kličky, třebaže jejich závěsy s žaludovými konci stylově odpovídají spíše 1. polovině 19. století.

NOVODOBÉ ÚPRAVY

V roce 1927 byla fasáda domu natřena na světle šedou barvu, což dokládají i dochované zbytky nátěru na kamenném ostění v jižní fasádě. V roce 1938 byla v přízemí v severovýchodní části síně zřízena nová toaleta. V severní části dispozice patra byla zřízena koupelna a v prostoru schodišťové podesty byla vystavěna toaleta částečně zapuštěná do nově vybourané niky ve východní stěně. V této době byly do východního vstupu z ulice osazeny nové dveře zvýšené o nadsvětlík a byla také provedena úprava průčelí zjednodušujícího charakteru. Někdy v druhé polovině 20. století byl také dům natřen starorůžovou barvou. V roce 1960 bylo vybouráno kamenné ostění na západní straně v přízemí, otvor byl zvětšen a přilehlý prostor P02 byl nově využit jako garáž. Poslední stavební úpravy byly provedeny v závěru 20. století a spočívaly ve výměně střechy s částečným nadezděním podkrovního zdiva, odstranění kleneb a trámových stopů v patře, vybourání příček v patře, vyzdění nové severní štítové stěny, otlučení veškerých omítek a v interiéru jejich nahrazení cementovým nástřikem.

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŮDORYS PŘÍZEMÍ M 1:100

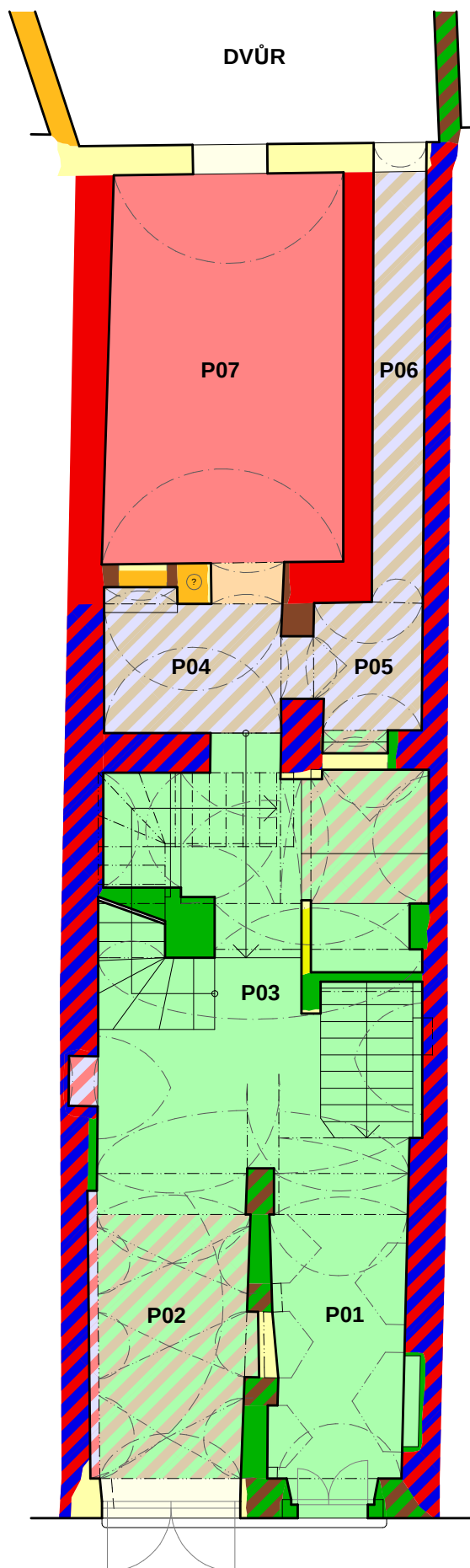
LEGENDA:

KONSTRUKCE	PROSTOR	
		gotika (2. pol. 14. st. - konec 15. st.)
		renesance (80. léta 16. st. - začátek 17. st.)
		rané baroko (60. - 70. léta 17. st.)
		pozdní baroko a klasicismus (70. léta 18. st. - začátek 19. st.)
		starší novodobé (2. polovina 19. století)
		mladší novodobé (1. polovina 20. století)
		novodobé (2. polovina 20. století)

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

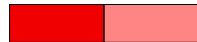

0 2 5

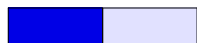

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ**PŮDORYS SKLEPŮ M 1:100****LEGENDA:**

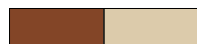
KONSTRUKCE PROSTOR

gotika

(2. pol. 14. st. - konec 15. st.)

renesance

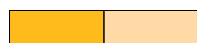
(80. léta 16. st. - začátek 17. st.)

rané baroko

(60. - 70. léta 17. st.)

pozdní baroko a klasicismus

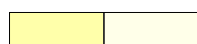
(70. léta 18. st. - začátek 19. st.)

starší novodobé

(2. polovina 19. století)

mladší novodobé

(1. polovina 20. století)

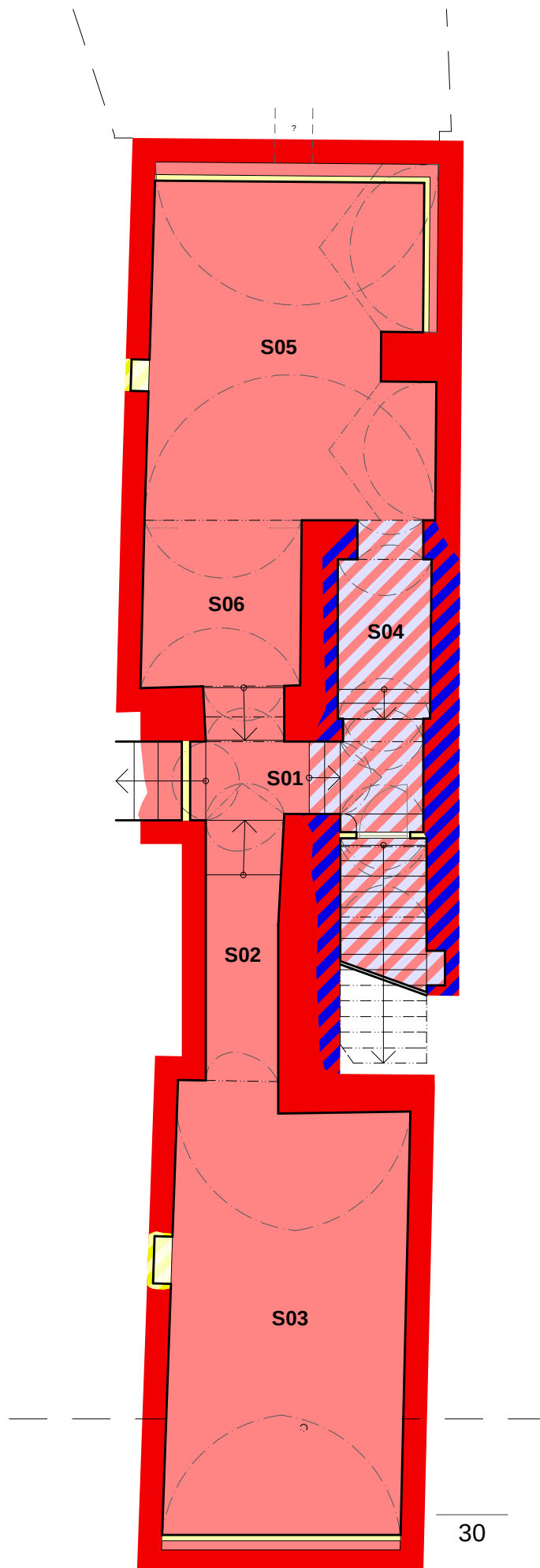
novodobé

(2. polovina 20. století)

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

0 2 5

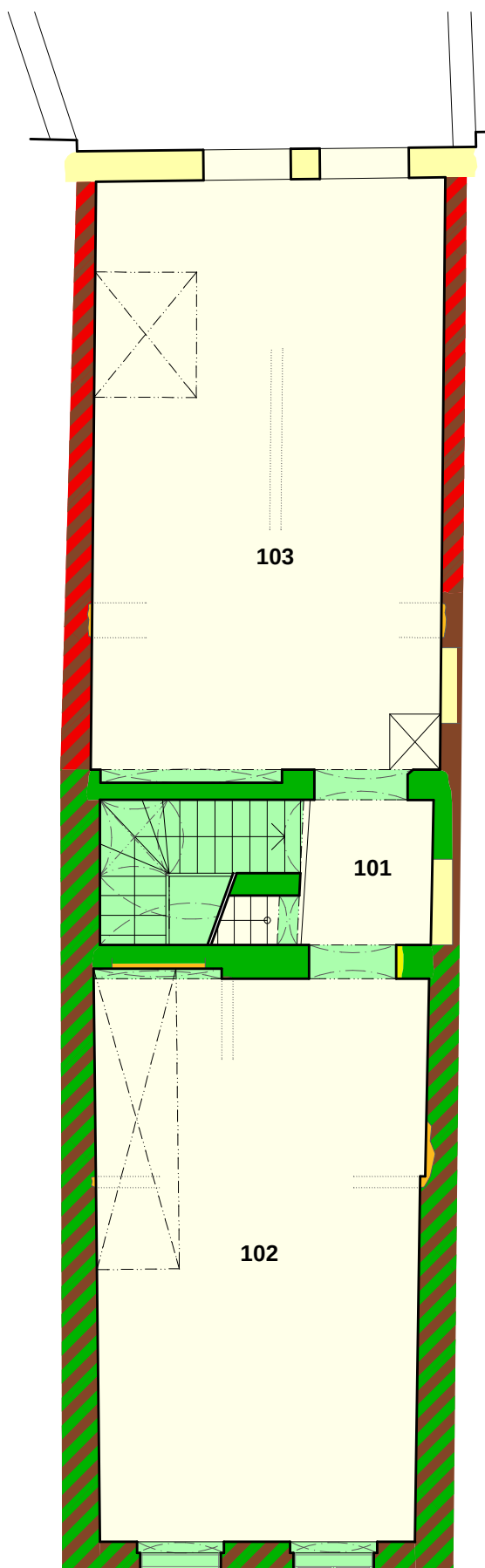
STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ**PŮDORYS PATRA M 1:100****LEGENDA:**

KONSTRUKCE	PROSTOR	
		gotika (2. pol. 14. st. - konec 15. st.)
		renesance (80. léta 16. st. - začátek 17. st.)
		rané baroko (60. - 70. léta 17. st.)
		pozdní baroko a klasicismus (70. léta 18. st. - začátek 19. st.)
		starší novodobé (2. polovina 19. století)
		mladší novodobé (1. polovina 20. století)
		novodobé (2. polovina 20. století)

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

0 2 5

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŮDORYS KROVU M 1:100

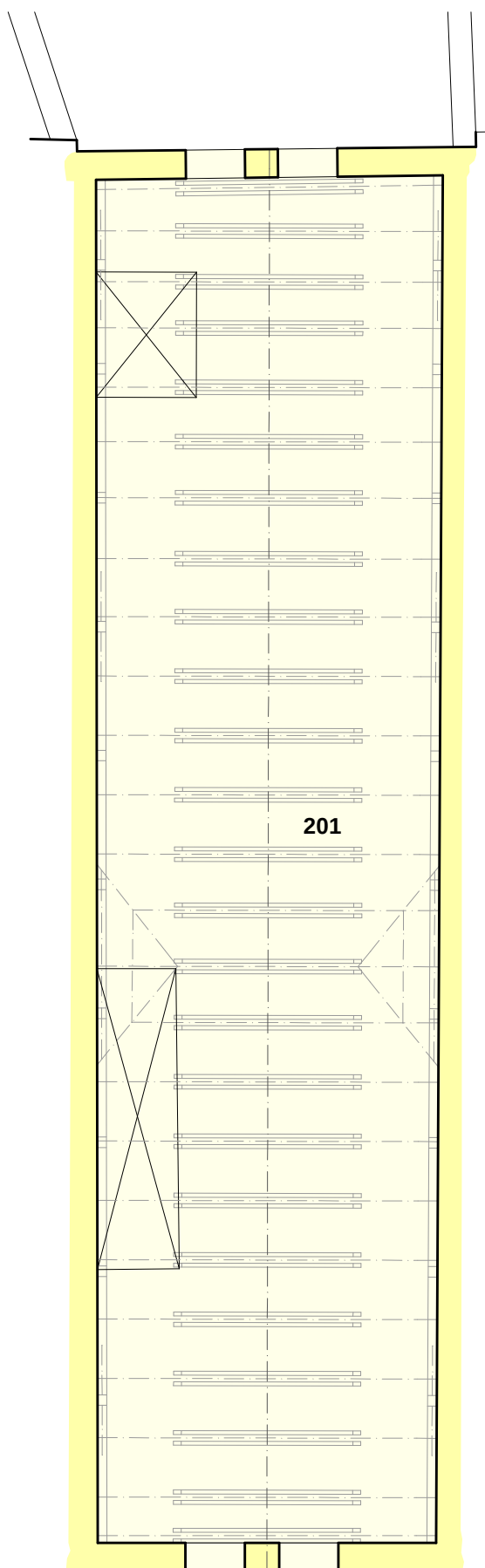
LEGENDA:

KONSTRUKCE	PROSTOR	
		gotika (2. pol. 14. st. - konec 15. st.)
		renesance (80. léta 16. st. - začátek 17. st.)
		rané baroko (60. - 70. léta 17. st.)
		pozdní baroko a klasicismus (70. léta 18. st. - začátek 19. st.)
		starší novodobé (2. polovina 19. století)
		mladší novodobé (1. polovina 20. století)
		novodobé (2. polovina 20. století)

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

0 2 5

ARCHITEKTONICKO – PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ

Dům čp. 179 je dokladem středověké městské zástavby v okrajové poloze historického jádra. Typologicky odpovídá městskému řadovému obytnému domu s prostory řemeslnického nebo hospodářského příslušenství.

Ze stavebního vývoje domu ve středověku se dochovaly především gotické sklepní prostory a snad také prostor komory v přízemí včetně obvodového zdiva na východní a západní straně minimálně do úrovně prvního patra. Z hlediska dispozice lze dům zařadit k typu patrového síňového městského domu. Ojedinelé je v porovnání s jinými historickými městy použitý materiál zdiva i kleneb ve sklepních prostorech. Jsou také dokladem práva várečného, kterým tento dům disponoval.

Z období před 17. stoletím se nedochovaly žádné výraznější a na pohled rozeznatelné konstrukce, takže jeho hodnocení je velmi obtížné.

Slohově uchopitelná stavební historie objektu sahá do doby baroka a z podstatné části byl dům stavebně dotvořen v 19. století. Pozdně barokní až v podstatě klasicistní přestavba domu představuje po stavební stránce běžnou realizaci. Příznačné pro toto období je členění síně v přízemí soustavou pasů, mezi něž je vložena klenba. Ani zevnějšek budovy zřejmě nepřekročil úroveň průměru, jak bývá u takovýchto budov poměrně časté. Stylově se blíží řešení fasády domu čp. 70 v Rokitanského ulici.

Archivní záznamy také dokládají účast místních řemeslníků na přestavbě budovy v 19. století. Antonín Dobrkovský pocházel ze stavitelské rodiny, která se podílela na stavebních úpravách mnohých domů v historickém jádru města Hradce Králové. Vjezdová brána do dvora se svým provedením snad mohla podobat bráně domu čp. 127 v Dlouhé ulici, třebaže profilace portálu je odlišná. Dvorní zástavba nedosáhla nikdy vyšší kvality a dnes je beze zbytku snesena.

Celkový výraz budovy je v současné době poznamenán mladšími úpravami a přestavbami. Interiérum domu pak naposled vtiskly určující ráz novodobé stavební zásahy, z nichž ty pozdní již měly architektonicky značně znehodnocující charakter. Právě stavební úpravy z konce 20. století budovu architektonicky značně ochudily.

I přesto zůstala kulturně historická a památková hodnota budovy v jádru zachována a spočívá především ve výše uvedeném vztahu k historické zástavbě jádra města. Přes řadu nevhodných úprav, především v interiéru, je dílčí památková podstata objektu zachována a budova zůstává zajímavým objektem, jemuž by v budoucnu měla být věnována odpovídající pozornost jak z hlediska památkové péče, tak i z hlediska plánovaných stavebních úprav.

◀ Obr. 19: Dům čp. 70 v Rokitanského ulici v Hradci Králové.

► Obr. 20: Brána domu čp. 127 v Dlouhé ulici v Hradci Králové.

HODNOTNÉ ARCHITEKTONICKÉ PRVKY

EXTERIÉR

- členění jižní uliční fasády
- kompozice a tvar okenních otvorů v patře jižní fasády
- kamenné ostění hlavního vstupu
- kamenný schod před jižním průčelím
- zbytek kamenného ostění vjezdové brány

INTERIÉR

- středověké sklepní prostory
- klenby v přízemí budovy
- klenby nad schodištěm do patra
- schodišťový prostor se síní v přízemí
- prostor někdejší černé kuchyně včetně pozůstatků topeniště
- zbytky vnitřních oken v patře včetně mosazných kliček a závěsů (s ohledem na stav rámu možno zhotovit repliku a kování zachovat)

ARCHITEKTONICKÉ ZÁVADY

Hlavní exteriérovou závadou je absence omítek na obou průčelích. Interiéry byly poškozeny především při stavebních úpravách na konci 20. století, přičemž zanikly téměř všechny příčky v patře. Nevhodný je také hrubý cementový nástřik na všech stěnách i klenbách v přízemí a patře budovy. Stejně tak byly odstraněny veškeré předpokládané dřevěné zárubně a dvevní výplně v interiéru budovy. Podlahy všech místností jsou nyní z betonové mazaniny. Starší okna na jižním průčelí v patře jsou dnes již dožitá.

EXTERIÉR

- absence omítek na obou fasádách
- úprava levého vstupu na jižním průčelí rozšířením pro garážová vrata
- nevhodné vstupní dveře na jižním průčelí

INTERIÉR

- cementový nástřik na všech stěnách a klenbách
- betonové stropy do ztraceného bednění z trapézového plechu v patře

ARCHITEKTONICKO - PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ

PŮDORYS PŘÍZEMÍ M 1:100

LEGENDA:

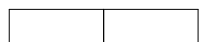
KONSTRUKCE PROSTOR

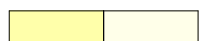
podstata památkové hodnoty
(bezpodmínečně zachovat)

hodnotné
(zachovat s eventuálními úpravami)

neutrální
(přeřešit nebo na dožiti)

rušivé
(doporučuje se přeřešit)

zásadně nevhodné
(bezpodmínečně odstranit)

navržené k doplnění

hodnotná průčelí

hodnotné prvky stropů a klenob

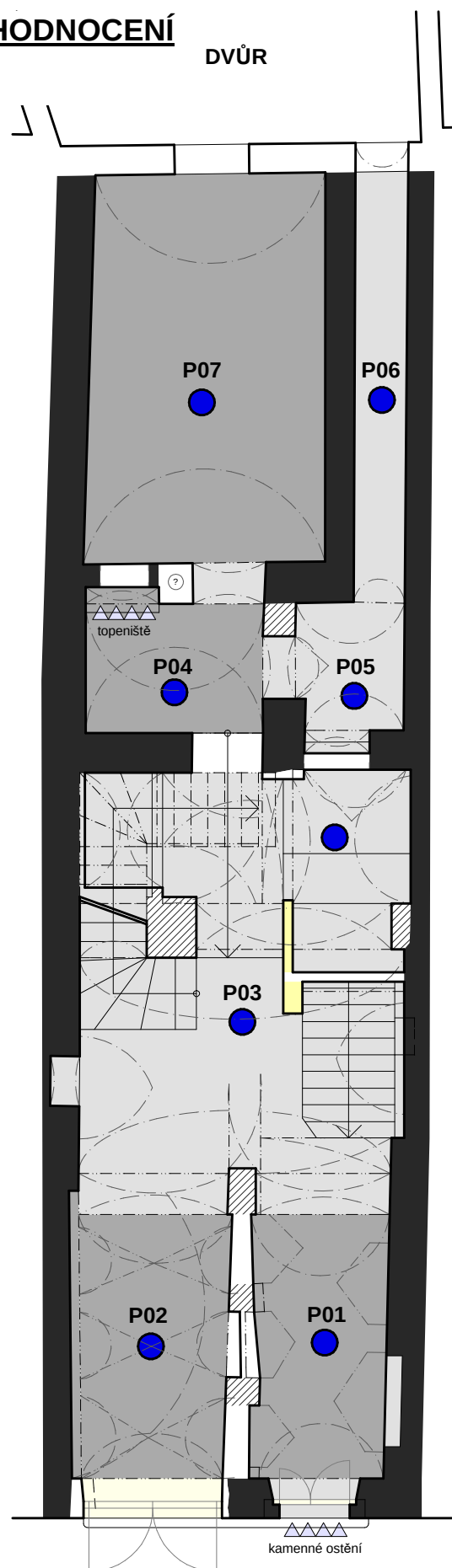
hodnotné podlahy a dlažby

jiné hodnotné prvky

0 2 5

ARCHITEKTONICKO - PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ**PŮDORYS SKLEPŮ M 1:100****LEGENDA:**

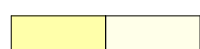
podstata památkové hodnoty
(bezpodmínečně zachovat)

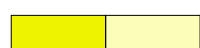
hodnotné
(zachovat s eventuálními úpravami)

neutrální
(přeřezat nebo na dožití)

rušivé
(doporučuje se přeřezat)

zásadně nevhodné
(bezpodmínečně odstranit)

navržené k doplnění

hodnotná průčelí

hodnotné prvky stropů a kleneb

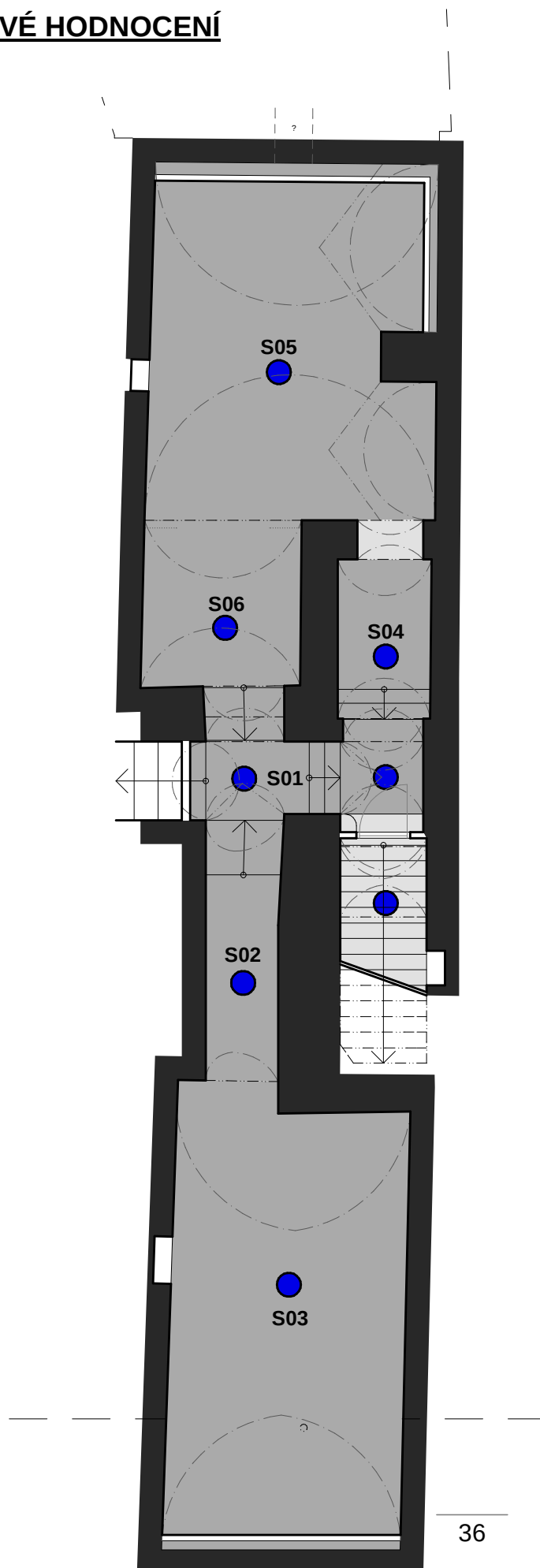
hodnotné podlahy a dlažby

jiné hodnotné prvky

0 2 5

ARCHITEKTONICKO - PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ

PŮDORYS PATRA M 1:100

LEGENDA:

podstata památkové hodnoty
(bezpodmínečně zachovat)

hodnotné
(zachovat s eventuálními úpravami)

neutrální
(přeřezit nebo na dožítí)

rušivé
(doporučuje se přeřezit)

zásadně nevhodné
(bezpodmínečně odstranit)

navržené k doplnění

hodnotná průčelí

hodnotné prvky stropů a kleneb

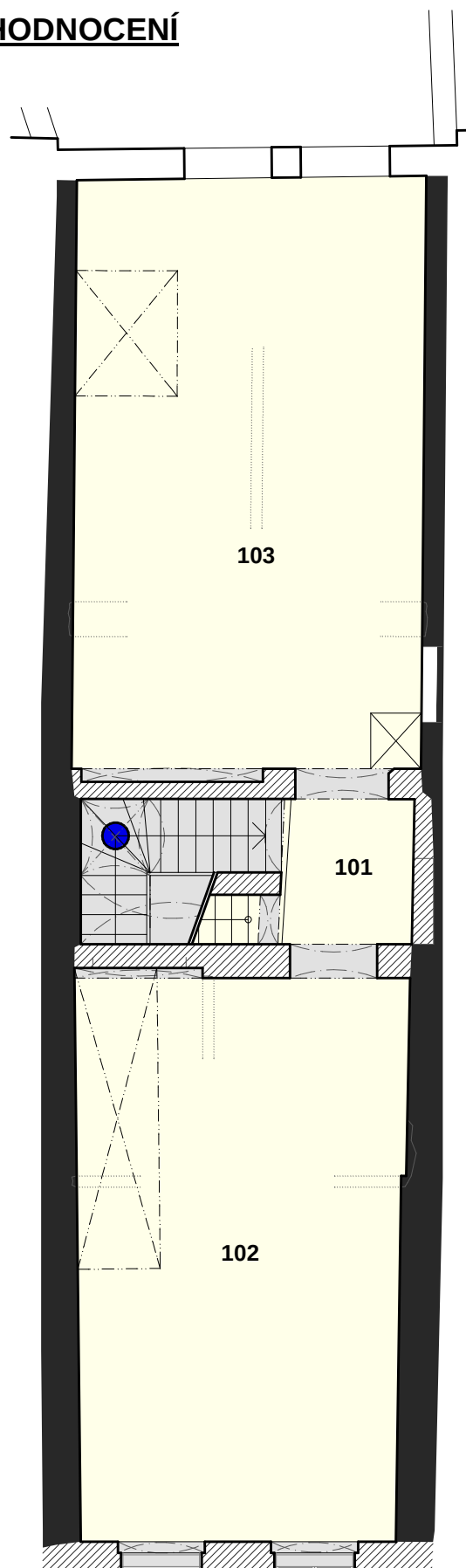
hodnotné podlahy a dlažby

jiné hodnotné prvky

0 2 5

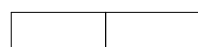
ARCHITEKTONICKO - PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ

PŮDORYS KROVU M 1:100

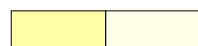
LEGENDA:

podstata památkové hodnoty
(bezpodmínečně zachovat)

hodnotné
(zachovat s eventuálními úpravami)

neutrální
(přeřezit nebo na dožití)

rušivé
(doporučuje se přeřezit)

zásadně nevhodné
(bezpodmínečně odstranit)

navržené k doplnění

hodnotná průčelí

hodnotné prvky stropů a kleneb

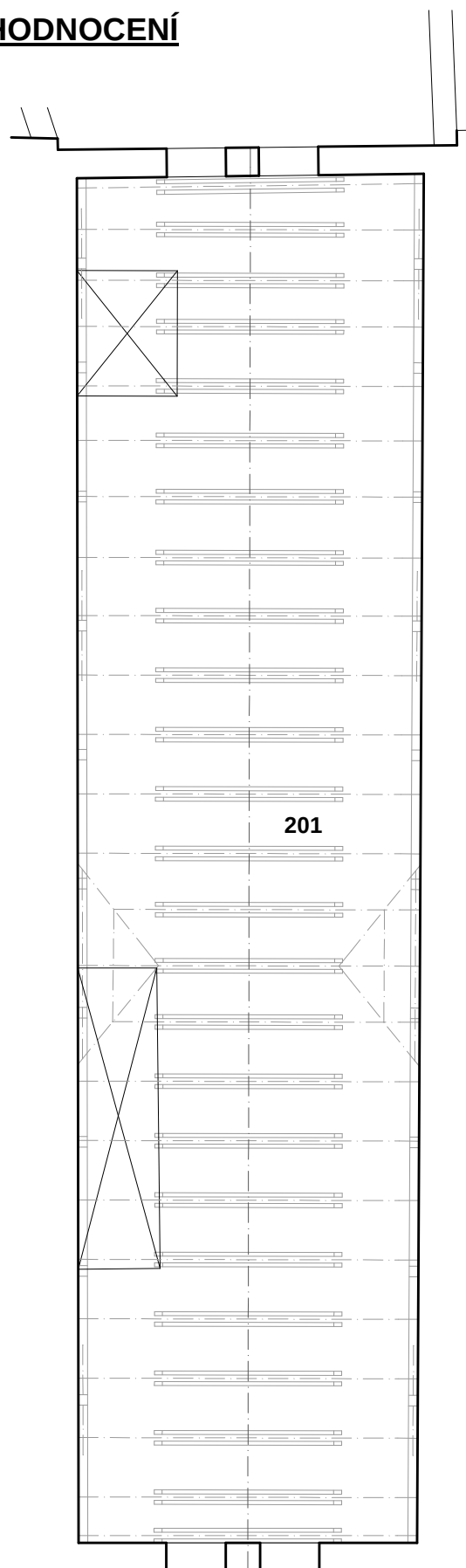
hodnotné podlahy a dlažby

jiné hodnotné prvky

0 2 5

DOPORUČENÍ PRO REKONSTRUKCI A OBNOVU

Zkoumaný dům čp. 179 je součástí historické podstaty jádra města a jako takový vyžaduje obzvláště citlivý přístup v rámci připravované rekonstrukce. Základní hmota objektu je součástí kompaktní řadové zástavby severní fronty Tomkovy ulice. Plánované stavební zásahy by jednoznačně měly vést k celkové rehabilitaci domu.

Zásadně je nutné respektovat půdorysný rozsah objektu při zachování obvodového zdiva, vnitřního dělení i kleneb přízemí a sklepů včetně schodišťového prostoru ve všech podlažích. V případě využití sklepních prostor pro komerční účely bude nutné dispozici řešit tak, aby nedošlo k narušení prostorového působení kleneb. V rozsahu patra bude nutno zachovat stávající traktování i schodišťový prostor. Pro zvýšení obytné plochy je možné využít podkroví. Osvětlení schodišťového prostoru je možné řešit světlíkem tak, jak tomu bylo ještě ve 30. letech 20. století.

Nepochybně by měla být provedena obnova průčelí. Členění průčelí doporučuji provést v duchu starší úpravy doložené na plánech z roku 1876, případně by bylo možné pojednat průčelí v duchu moderního purismu oproštěného od zdobnosti v podobě, která by nenarušila celkový výraz severní fronty ulice. Levý dveřní otvor je možno řešit jako výkladec, ale nutné je otvor více nezvětšovat a spíše drobněji členit. Uvažovat lze rovněž o navrácení vstupu s oválným záklenkem tak, jak jej zachycuje starý stav průčelí na výše uvedeném plánu. Nutno je rovněž zachovat stávající velikosti okenních otvorů a okna provést jako drobněji dělená nejlépe v souladu se starší podobou průčelí. Okenní otvory je vhodné doplnit rámováním šambránami. Přízemí doporučuji pohledově oddělit od patra pásovou kordonovou římsou, která zde pravděpodobně bývala. Nové vstupní dveře doporučuji řešit jako dřevěné, individuálně navržené, výplňové. Štít by měl být rovněž oddělen hlavní římsou odpovídající profilace. Barevnost průčelí by měla být zvolena ve světle pastelové barvě v kombinaci s bílou, případně s použitím dvou neutrálních barevných odstínů odlišné intenzity.

Dvůr přiléhající k objektu na severní straně je přístupný průjezdem mezi domy. Doporučuji obnovit vzhled vjezdové brány s doplněním kamenného ostění. V minulosti byl dvůr zastavěn hospodářským objektem při východním okraji parcely. V případě nutnosti lze tuto zástavbu drobného měřítka obnovit. Rovněž lze uvažovat i o částečném zastřešení průjezdu podobně, jak tomu bylo koncem 19. století.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Národní archiv (NA) Praha - Berní rula

Hradecko 3, inv. č. 12, st. sign. 13

Národní archiv (NA) Praha – Tereziánský katastr

Hradecko 11, inv. č. 1074, karton č. 327,ASSE

Národní archiv (NA) Praha – Josefský katastr

inv. č. 628

Národní archiv (NA) Praha – Stablní katastr

Hradecko 201

Státní okresní archiv (SOKA) Hradec Králové – Archiv města Hradce Králové

Liber emptionum 3. albus, 1617–1682, kn. 48

Liber emptionum 4. albus, 1679–1698, kn. 50

Liber emptionum 5. albus, 1694–1734, kn. 51

Liber emptionum 6. albus, 1743–1750, kn. 54

Liber emptionum 11. albus, 1796–1798, kn. 59

Liber emptionum 12. albus, 1783–1817, kn. 60

Liber contractuum 6., 1616–1706, kn. 141

Liber contractuum 7., 1702–1716, kn. 142

Liber contractuum 10., 1733–1743, kn. 144

Liber additionum et divisionum 1., 1725–1742, kn. 81

Liber additionum et divisionum 7., 1810–1817, kn. 87

Liber praenotationum 4., 1818–1825, kn. 148

Liber relationum judicialium 1., 1703–1773, kn. 16

Grundbuch der königlichen Leibgeding- Kreis- und Festungs- Stadt Königgratz, 1836

Státní okresní archiv (SOKA) Hradec Králové – Okresní soud Hradec Králové

Fasc. XIV.

Magistrát města Hradce Králové – Archiv stavebního odboru

Stavební spis domu čp. 179

PLÁNY

Plan ku přeměnění chodby domovní a postavení nové kůlny v dvorku domu čís. 179 majitele pána Jos. Bursy, kolem 1876, Antonín Dobrkovský – stavitel, 1:100. Archiv stavebního odboru magistrátu Hradce Králové – Stavební spis domu čp. 179.

I. půdorys přízemí – stávající a nový stav

II. pohled jižní – stávající a nový stav

III. řezy

IV. situace

Situace nově regulované čáry stavební na místě bývalých masných krámů, 1880, W. Weber, měřítko neuvedeno. Státní okresní archiv (SOKA) Hradec Králové – Archiv města Hradec Králové, fasc. X., inv. č. 5098.

I. situace

Adaptace domu č. p. 179 v Tomkově ulici v Hradci Králové, říjen 1936, Jaroslav Soukeník – stavitel, 1:100. Archiv stavebního odboru magistrátu Hradce Králové – Stavební spis domu čp. 179.

I. půdorys přízemí

II. půdorys patra

MAPY

Rapports- Ausstek- und Rasirungs Plan, 1:1700, 1766, Státní okresní archiv (SOkA) Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové, fasc. V., inv. č. 5037/1.

Rapports Plan, 1:1700, 1773, Státní okresní archiv (SOkA) Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové, fasc. V., inv. č. 5038.

Králové Hradec nad Labem a Orlicij, měřítko neuvedeno, datum neuvedeno, Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Digitální univerzitní repozitář Univerzity Karlovy v Praze (DigiTool - [online]. Dostupné z: [https:// http://digitool.is.cuni.cz/](https://http://digitool.is.cuni.cz/)).

Situations-Plan eines Theils der K. Königgratzer Kreis und Leibgeding Stadt, měřítko neuvedeno, 1825, Státní okresní archiv (SOkA) Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové, fasc. X., inv. č. 5094.

Indikační skica stabilního katastru, 1:2880, 1840, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, Národní archiv Praha. Stabilní katastr, indikační skici a císařské otisky online. Archivní mapy (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

Císařský povinný otisk stabilního katastru, 1:2880, 1840, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, Národní archiv Praha. Stabilní katastr, indikační skici a císařské otisky online. Archivní mapy (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

Hradec Králové 1864, měřítko neuvedeno, 1864, Státní okresní archiv (SOkA) Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové.

Katastrální mapa evidenční města Hradec Králové, 1:2880, 1912, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, Národní archiv Praha. Katastrální evidenční mapy online. Archivní mapy (ČÚZK - [online]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>).

LITERATURA

Cechner, Antonín: Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, sv. 19., politický okres Královéhradecký, Praha 1904.

Doubek, Zdeněk – Rezková, Helena: Starý Hradec Králové dům od domu, Hradec Králové 2009.

Doubrava, Aleš: Hradec Králové v obrazech tří století, Hradec Králové 1971.

Kubíček, Alois – Wirth, Zdeněk: Hradec Králové, Hradec Králové 1939.

Kuča, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 2. díl A-G, Praha 2000.

Poche, Emanuel a kol.: Umělecké památky Čech, 1. díl A-J, Praha 1977.

Solař, Jeroným Jan Nepomucký: Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého, Praha 1870.

Švenda, František de Paula: První zlatý a stříbrný, druhý železný, třetí měděný, čtvrtý hliněný obraz historie města Králové Hradce nad Labem, Hradec Králové 1799-1818.

Tolman, Jiří Vladimír: Hrst vzpomínek na starý Hradec Králové, Hradec Králové 1928.

Tomek, Wacslaw Wladiwoj: Místopisné paměti města Hradce Králové, Praha 1885.

Wirth, Zdeněk – Kubíček, Alois: Hradec Králové, Hradec Králové 1939.

Ebel, Martin – Muková, Jiřina – Bláha, V.: Hradec Králové čp. 179, Tomkova ulice – Stavebně historický průzkum, Praha 1998.

FOTODOKUMENTACE

▲ Obr. 21: Jižní průčelí domu čp. 179.

▲ Obr. 22: Vstupní dveře s ostěním.

▲ Obr. 23: Kamenný schod před jižním průčelím domu.

▲ Obr. 24: Stratigrafie nátěrů na kamenném ostění hlavního vstupu do domu. Starší středně šedý nátěr z roku 1927 překrytý mladším starorůžovým až červenohnědým nátěrem.

▲ Obr. 25: Vrata do domu se starším záclenkem pro kamenné ostění z roku 1876.

▲ Obr. 26: Novodobé vnější okno v patře na jižním průčelí.

▲ Obr. 27: Novodobá betonová římsa jižního průčelí a nově vyzděný štít domu.

▲ Obr. 28: Vjezdová brána do dvora s klasicistním kamenným ostěním.

▲ Obr. 29: Průjezd do dvora na severní straně parcely.

▲ Obr. 30: Severní novodobé průčelí domu.

▲ Obr. 31: Místnost P01 s valenou klenbou s pětibokými výsečemi v pohledu od vstupu.

▲ Obr. 32: Zazděný průchod do místnosti P02 v mezitraktové zdi místnosti P01.

▲ Obr. 33: Pohled do místnosti P01 od severu směrem k hlavnímu vstupu.

▲ Obr. 34: Pohled do místnosti P02 zaklenuté valenou klenbou s trojbokými výsečemi.

▲ Obr. 35: Místnost P02 od jihu. Vlevo arkáda v západní meziparcelní zdi.

▲ Obr. 36: Síň P03 se schodištěm do patra a výklenkem v západní meziparcelní zdi.

▲ Obr. 37: Pohled do východní části síně P03 se schodištěm do sklepů.

▲ Obr. 38: Severovýchodní část síně P03 se zazděným průchodem do místnosti P05.

▲ Obr. 39: Průchod ze síně P03 do místnosti P04.

▲ Obr. 40: Klenební pas rozdělující místnost P03 v pohledu ze severu.

▲ Obr. 41: Klenutí schodiště do patra v síni P03 se starším záklenkem v dolní partii.

▲ Obr. 42: Klenba nad mezipodestou schodiště do patra.

▲ Obr. 43: Místnost P04 identifikovaná jako černá kuchyně s pozůstatkem topeniště.

▲ Obr. 44: Zazděný průchod do síně P03 v místnosti P05.

▲ Obr. 45: Průchod z místnosti P05 do úzké chodby P06.

▲ Obr. 46: Chodba P06 při pohledu severním směrem.

▲ Obr. 47: Chodba P06 při pohledu jižním směrem.

▲ Obr. 48: Místnost P07, zřejmě skladovací komora středověkého domu, zaklenutá gotickou cihelnou valenou klenbou.

▲ Obr. 49: Sklepní chodba S01 při pohledu ze západu. Vpravo dveře na schodiště do přízemí.

▲ Obr. 50: Sklepní chodba S02 při pohledu jižním směrem s ústím do sklepa S03.

▲ Obr. 51: Sklep S03 zaklenutý gotickou cihelnou valenou klenbou s lehce hrotitým profilem.

▲ Obr. 52: Sklep S05 zaklenutý gotickou cihelnou klenbou s mohutným pilířem a klenebními výsečemi. Pohled na východní stěnu vyzděnou převážně z lomového kamene.

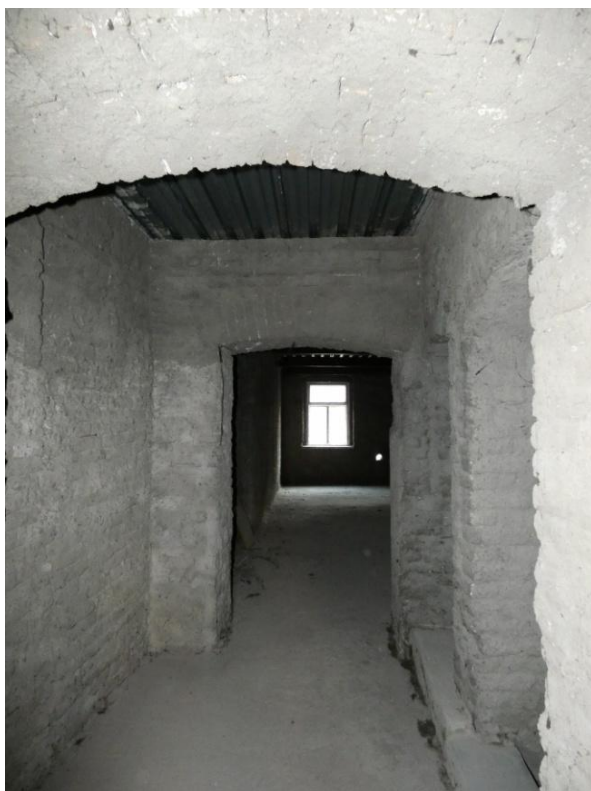
▲ Obr. 53: Pohled ze sklepa S05 do sklepa S06 kdysi odděleného příčkou.

▲ Obr. 54: Stoupající cihelná valená klenba sklepa S04 v pohledu severním směrem.

▲ Obr. 55: Prostor schodišťové podesty 101 se zazednou částí klenutého výklenku ve východní stěně.

▲ Obr. 56: Prostor schodišťové podesty 101 při pohledu jižním směrem do místnosti 102.

▲ Obr. 57: Nástup na schodiště do podkroví z prostoru podesty 101.

▲ Obr. 58: Pohled do místnosti 102 při jižním průčelí v pohledu ze severu.

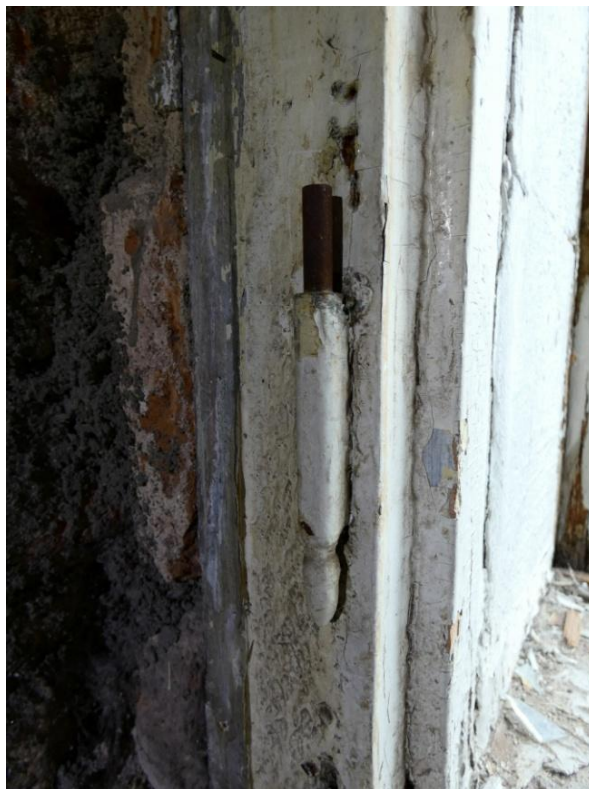
▲ Obr. 59: Pohled do místnosti 102 z jihu. Vlevo v severní stěně klenutá nika, vpravo klenutý průchod do prostoru schodišťové podesty 101.

▲ Obr. 60: Pohled na východní stěnu místnosti 102 s odsazením v místě někdejšího průlezného komínu a navazující dělicí příčky.

▲ Obr. 61: Špaleta okna s dodatečně zazděným původně ustoupeným parapetem v místnosti 102.

▲ Obr. 62: Rám okna v místnosti 102 s okenním závěsem s žaludovým koncem.

▲ Obr. 63: Mosazná okenní klička z konce 19. století v místnosti 102.

▲ Obr. 64: Podhled do místnosti 103 z jihu.

▲ Obr. 65: Pohled do místnosti 103 ze severu. Vlevo v severní stěně klenutý průchod do prostoru schodišťové podesty 101, vpravo klenutá nika.

▲ Obr. 66: Zazděný klenutý výklenek ve východní stěně místnosti 103.

▲ Obr. 67: Zbytek schodiště do podkrovní s cihelnými stupni.

▲ Obr. 68: Pohled do prostoru krovu zhotoveného v roce 1998 s nadezdívkou tvořenou zčásti novodobými děrovanými cihlami a zčásti druhotně použitými cihlami pocházejícími pravděpodobně ze zbourané dělicí stěny nynější místnosti 103.